

*fédéracti***on**

θέσεις μάχης σ' ένα γυάλινο κόσμο

Ιδρυτική Διακήρυξη
της Ομοσπονδίας Αυτόνομων Ομάδων

σεπτέμβριος 2005

θέσεις μάχης σ' ένα γυάλινο κόσμο

*Ιδρυτική Διακήρυξη
της Ομοσπονδίας Αυτόνομων Ομάδων*

σεπτέμβριος 2005

1

Αν ακούγεται αδιανόητο στις μέρες μας να μιλήσει κανείς σοβαρά για επανάσταση δεν είναι επειδή εξέλειψαν οι αιτίες της. Η εκμετάλλευση της εργασίας και της ζωής γίνεται παγκόσμια όλο και πιο στυγνή, με όλο και λιγότερα προσχήματα. Η βία όποιου θεωρεί εαυτόν ισχυρό έναντι κάθε υποδεέστερου παροξύνεται. Σε κάθε κλίμακα: απ' την πιο μικρή, των ατόμων, έως την πιο μεγάλη, των συλλογικών φαντασιακών ενοτήτων του είδους θρησκεία ή έθνος. Οι κοινωνικές ανισότητες διευρύνονται. Και η εξαθλίωση, άλλοτε υλική και άλλοτε - το χειρότερο - διανοητική και συναισθηματική, είναι η "μοίρα" εκατομμυρίων υποτελών.

Αν το παρόν σαρώνεται απ' την παγωνιά της καπιταλιστικής κυριαρχίας, κι αν οι κύριοι του κόσμου μπορούν να καμαρώνουν πως τα βασίλειά τους είναι ακλόνητα, είναι για έναν μονάχα λόγο. Το παγκόσμιο προλεταριάτο δεν έχει ανανεώσει την ταξική του αυτοπεποίθηση.

2

Θριαμβολογούν πως το εμπόρευμα πέτυχε την απόλυτη εδραίωση και πως στην απατηλή του λάμψη δίνονται όλοι οι όρκοι της κοινωνικής ζωής. Θριαμβολογούν πως ο προλεταριακός ανταγωνισμός τέλειωσε, πως είναι αναχρονιστικός, και πως ο μόνος ρεαλισμός για τους αληθινούς δημιουργούς του πλούτου είναι το να μοιραζόμαστε την φτώχεια μας. Οι δηλητηριώδεις ιδεολογίες της ατομικής και συλλογικής αυτουποτίμησης, ηθικής, λογικής, συναισθηματικής και σωματικής κυκλοφορούν πράγματι στις φλέβες μας. Στις ανοικτές φλέβες όλου του πλανήτη. Αλλά πρέπει να συμπληρώσουμε: προς το παρόν.

Οι παλιοί και οι καινούργιοι κολασμένοι, εκείνοι που προσπαθούν να μην πεθάνουν από πείνα κι εκείνοι που δέχονται να φυτοζωούν μέσα στις ψευδαισθήσεις του εμπορεύματος, ζούμε πάντα την προϊστορία της ανθρωπότητας. Στο τωρινό κεφάλαιό της η αλήθεια μας είναι εξόριστη, είναι βουβή. Αλλά δεν έχει πει την τελευταία της λέξη.

3

Η κατά κύματα επίθεση των αφεντικών, της οποίας η πρόοδος μας συνθλίβει, είναι ό,τι υποχρεώθηκαν να εφεύρουν για να αντιμετωπίσουν (και να αξιοποιήσουν) την τελευταία μέχρι σήμερα μεγάλη και σύνθετη προλεταριακή άρνηση. Μεγάλη και σύνθετη: εκφράστηκε και αγκάλιασε ένα πλήθος διακριτών κοινωνικών υποκειμένων μέσα αλλά και πέρα απ' τους χωροχρόνους της στενά εννοημένης εργασίας. Τελευταία μέχρι σήμερα άρνηση: εκείνη των δεκαετιών του '60 και '70. Η τεχνολογική αναδιάρθρωση σαν καινούργια οργάνωση της μισθωτής σχέσης μέσα απ' την κονιορτοποίηση των εργατικών συλλογικοτήτων· ο ατομισμός σα διάλυση των προλεταριακών δέσεων μάχης· η βία και τα υπονοούμενά της σα ρυθμιστές της κοινωνικής παραγωγής επιθυμιών και νοημάτων· η ανταμοιβή της κατανάλωσης κοπράνων για κάθε συμβιβασμό· η υποτίμηση της αυθεντικής δημιουργικότητας και της ζωής της ίδιας σε νευροχημικές αντιδράσεις:

όλα αυτά βγήκαν σαν μια Αθηνά απ' το κεφάλι του τρομοκρατημένου απ' τις προλεταριακές αρνήσεις Δία. Των καπιταλιστικών προσταγών.

Να γιατί μπορούμε ξανά σήμερα να περιγελάμε με ωμή ακρίβεια το παρελθόν της ταξικής μας ήττας, την μισοτελειωμένη δουλειά της ανθρωπίνης χειραφέτησης, τα πισωπατήματα μπροστά στην ακαθόριστη απεραντοσύνη των σκοπών της τελευταίας ελευθερώτριας τάξης: οι αρνήσεις της κινούν τον κόσμο.

4

Να γιατί μπορούμε να αισιοδοξούμε. Όλες οι ήττες του παρελθόντος ανεμίζουν κι αυτό το νικηφόρο άγγελμα: οι προλεταριακές αρνήσεις κάνουν αδύνατη κάθε οπισθοχώρηση.

5

Ο καπιταλισμός, στις δεκαετίες του '80 και του '90, διακήρυξε παγκόσμια πως ξαναβρήκε το ελιξήριο της αιώνιας νεότητάς του. Παλιά η συνταγή, καινούργια η συσκευασία. Κάτω απ' τις σημαίες του νεοφιλελευθερισμού και του μεταμοντερνισμού τ' αφεντικά φώναζαν σε όλους τους τόνους ότι οι καλύτερες ατομικές διαδρομές επιτυγχάνονται μέσα στην πυκνότερη κοινωνική ομίχλη. Ο ιδιώτης, αυτό το κατασκεύασμα που κάποτε θα ήταν τυχερό αν δεν ταυτιζόταν απόλυτα με τον ηλίθιο, απέκτησε παντού αγάλματα. Και η παρανοϊκή διαλεκτική της κερδοφορίας ξεδίπλωσε στα πόδια τους τα δόγματά της. Απ' την μια μεριά, είναι σωστό και πρέπει για τα αφεντικά να μικραίνουν όσο περισσότερο γίνεται τα έξοδα της απόσπασης του πλούτου απ' τα χέρια και τα μυαλά των πραγματικών δημιουργών του... Κι απ' την άλλη, πρέπει να αυξάνονται οι δυνατότητες, παραγωγικές και καταναλωτικές των υποτελών. Των υποτελών κοινωνικών ατόμων. Των υποτελών σχέσεων.

Αυτή η δομική για τον καπιταλισμό αντίφαση, η αντίφαση ανάμεσα στην κοινωνική δημιουργία των αξιών και την ατομική ιδιοποίησή τους, παρουσιάστηκε φρεσκαρισμένη για δύο δεκαετίες σαν καινούργιος χρυσός κανόνας. Ψηφιοποιήθηκε ο βασιλιάς, και έκανε τη γύμνια του λαμπρότερη! Κι όσο η αντίφαση προέλαυε μέσα από ελέγξιμα καταστροφικά ξεσπάσματα, τόσο πιθανότερο γινόταν να ξεσπάσει στη μέγιστη ωμότητά της.

6

Πριν ακριβώς 157 χρόνια, στο Κομμουνιστικό Μανιφέστο ο Κ. Μαρξ έγραφε για τα δεδομένα της εποχής του (ο τονισμός δικός μας):

...Μπροστά στα μάτια μας .... οι αστικές συνθήκες της παραγωγής και της ανταλλαγής, οι αστικές σχέσεις ιδιοκτησίας, η νεώτερη αστική κοινωνία που παρουσίασε με τα μάγια της τόσο τεράστια μέσα παραγωγής και ανταλλαγής, μοιάζει με τον μάγο που δεν μπορεί να

υποτάξει τις καταχθόνιες δυνάμεις που κάλεσε ο ίδιος να τον βοηθήσουν. Εδώ και κάμποσες δεκαετίες η ιστορία της βιομηχανίας και του εμπορίου δεν είναι τίποτ' άλλο παρά η ιστορία της ανταρσίας των νεώτερων παραγωγικών δυνάμεων ενάντια στις σχέσεις ιδιοκτησίας, που είναι οι ζωτικοί όροι της αστικής τάξης και της κυριαρχίας της. Φτάνει ν' αναφέρουμε τις εμπορικές κρίσεις, που καθώς παρουσιάζονται κάθε τόσο καταντούν πάντα προβληματικότερη την ύπαρξη ολόκληρης της αστικής τάξης. Τον καιρό που ξεσπούν οι εμπορικές κρίσεις καταστρέφεται κανονικά ένα σημαντικό μέρος όχι μόνο από τα έτοιμα προϊόντα μα κι απ' τις δημιουργημένες κιάλας παραγωγικές δυνάμεις. Μια κοινωνική επιδημία ξεσπά, που σε όλες τις περασμένες εποχές θα φαινότανε παραλογισμός - η επιδημία της υπερπαραγωγής. Η κοινωνία έξαφνα βρίσκεται πιασμένη σε μια κατάσταση στιγμιαίας βαρβαρότητας. Νομίζει κανείς πως της κόπηκαν όλα τα μέσα της διατροφής από καμιά πείνα ή από κανένα εξολοθρευτικό πόλεμο. Η βιομηχανία και το εμπόριο φαίνονται νεκρωμένα. Και γιατί; Γιατί η κοινωνία έχει πάρα πολύ πολιτισμό, πάρα πολλά μέσα διατροφής, πάρα πολλή βιομηχανία, πάρα πολύ εμπόριο. Οι παραγωγικές δυνάμεις που έχει στη διάθεσή της δεν ευνοούν πια την ανάπτυξη των σχέσεων της αστικής ιδιοκτησίας... οι αστικές σχέσεις έχουν στενέψει πολύ για να χωρέσουν τον πλούτο που δημιούργησαν. Με ποιόν τρόπο ξεπερνά η μπουρζουαζία τις κρίσεις; Απ' τη μια μεριά καταστρέφοντας αναγκαστικά ένα σωρό παραγωγικές δυνάμεις και απ' την άλλη με το να κατακτά νέες αγορές και να εκμεταλλεύεται πιο εντατικά, πιο πλατιά όλες τις παλιές αγορές.

7

Παρόμοια λέμε είναι η κατάσταση στην οποία μπήκαμε απ' τα τέλη της δεκαετίας του '90. Και παρόμοια ακριβώς φαίνεται, αν απομακρύνουμε από πάνω μας την τύφλωση του θεάματος. Για να πειδαρχήσουν τα αφεντικά το παγκόσμιο προλεταριάτο και την ζωντανή εργασία του μετά την σχεδόν καθολική αρνητικότητα της στις δεκαετίες του '60 και του '70, επένδυσαν τις ελπίδες τους στο παλιό καλό τζίνι: την μηχανοποίηση. Οι "καταχθόνιες δυνάμεις" που κάλεσαν για να τους βοηθήσουν δεν ήταν καταχθόνιες. Και δεν ήταν καν δυνάμεις πριν γίνουν όπλα κατά της εργατικής δημιουργικότητας. Επρόκειτο άλλη μια φορά για την επιστήμη και την τεχνική. Που κι αυτές με την σειρά τους αποτελούν (διαχωρισμένη πλέον) κοινωνική παραγωγή.

Σα συνέπεια, το χρήμα και η τεχνολογία αποκαταστάθηκαν σαν εξαπτέρυγα νέων "...τεράστιων μέσων παραγωγής και ανταλλαγής". Με τη σειρά του το

φρεσκαρισμένο καπιταλιστικό Πιστεύω ξεχύθηκε στην υπερπαραγωγή δαυμάτων. Τέτοιας κλίμακας ώστε να είναι αδύνατη η απόλυτα ιδιωτική κατοχή τους. Η αγορά, το ιερό του καπιταλισμού, άρχισε να ξερνάει όλο και πιο συστηματικά απ' τα μέσα της δεκαετίας του '90 τέρατα: χρηματιστηριακές κρίσεις, όξυνση των εμπορικών ανταγωνισμών, τεχνοπληροφορική μεταφυσική, αόριστους κοινωνικούς φόβους. Το φάρμακο για τις εργατικές αρνήσεις έγινε το ίδιο δηλητήριο. Η βασική εστία μιας *"... κοινωνικής επιδημίας, που σε άλλες εποχές θα φαινόταν παραλογισμός"*...

Όχι μόνο. Είναι, μαζί, η ταυτότητα του ορθολογισμού της κερδοφορίας.

8

Η περίοδος που άρχισε στα τέλη του 20ου αιώνα αποτελεί ένα είδος αλλαγής φάσης στον ταξικό πόλεμο που διεξάγουν τ' αφεντικά παγκόσμια. Ακριβώς επειδή η περίοδος που προηγήθηκε έκανε εφικτή την πειδαρχημένη αύξηση στην παραγωγικότητα της εργασίας, ο κόσμος μας βρέθηκε εκ νέου σ' ένα σταυροδρόμι γνωστό: είτε το καίριο ζήτημα είναι ο έλεγχος και οι σχέσεις ιδιοκτησίας πάνω στον παγκόσμιο πλούτο· είτε το καίριο ζήτημα είναι η αδιάλλακτη αναγνώριση του κοινωνικού χαρακτήρα της ανθρωπίνης δημιουργικότητας. *Βαρβαρότητα ή κομμουνισμός;*

9

Το ερώτημα, από πρακτική άποψη, τέθηκε και τίθεται ρητορικά. Αφού μόνο οι κύριοι του κόσμου προχώρησαν ως τώρα στη δική τους δεδομένη απάντηση. Ο βίαιος αποπληθωρισμός, η "δημιουργική καταστροφή" σχέσεων, πραγμάτων και ανθρώπων, ήταν ως το 2001 η βάρβαρη *τακτική* τους. Μετά έγινε η *θηριώδης στρατηγική* τους. Χρειάστηκε να μεσολαβήσει κάποια 11η Σεπτέμβρη. Τόσο έγκυρη ιστορικά ώστε αν δεν υπήρχε θα έπρεπε να εφευρεθεί.

Έκτοτε, οι "καταχθόνιες δυνάμεις" ξανααδύθηκαν και σαν η καταστροφική δυνατότητα του καπιταλισμού. Τα επιμέρους πρόσωπά τους έχουν ονόματα: πυρηνικά, βιολογικά και χημικά μέσα! Η αφρόκρεμα των σκλαβομένων στην καπιταλιστική λογική τεχνικών γνώσεων έγινε ο νούμερο 1 κίνδυνος!

Ίδού λοιπόν η στιγμή όπου το πλέον αναπτυγμένο, όπως αυτόρεσκα πιστεύει για τον εαυτό του, είδος κοινωνικής οργάνωσης.... *πισωδρομεί δραματικά σε κατάσταση βαρβαρότητας.*

Επειδή τα έχει όλα "πάρα πολύ"... *Πάρα πολύ πολιτισμό... πάρα πολλά μέσα διατροφής... πάρα πολλή βιομηχανία... πάρα πολύ εμπόριο...* Δηλαδή: *πάρα πολύ εμπόρευμα, πάρα πολύ καπιταλισμό, υψωμένη στη νιοστή δύναμη την δομική αντίφαση κοινωνικής δημιουργίας και ιδιωτικής κατοχής του πλούτου!*

Και επειδή, κυρίως, έχει κάτι "πάρα πολύ λίγο". Οργανωμένο ταξικό ανταγωνισμό.

10

Το γεγονός ότι οι ενδοκαπιταλιστικές αναμετρήσεις, η όξυνσή τους, οι διακρατικοί πόλεμοι, ξαναμπήκαν τα τελευταία χρόνια στην ημερήσια διάταξη αποτελεί σύνθεση δύο διαφορετικών ιστορικών παραγόντων στην υποχρεωτικά μακρόχρονη "θεραπεία" που ξεκίνησαν τ' αφεντικά απ' τα τέλη της δεκαετίας του '70. Από την μια αποδεικνύεται ότι η μονομερής ταξική αντεπίθεσή τους υπήρξε ιδιαίτερα αποδοτική. Ιδιαίτερα αποδοτική υλικά μέσα απ' την βελτίωση της εκμετάλλευσης της κοινωνικής εργασίας και γνώσης. Και ιδιαίτερα αποδοτική ιδεολογικά μέσα απ' την κατίσχυση του βασιλείου των ατομισμών και των συμβιβασμών.

Απ' την άλλη, αποδεικνύεται ότι η απόδοση της πειδαρχημένης εργατικής δημιουργικότητας δεν εγγυάται, σαν τέτοια, την σταθερότητα των σχέσεων εξουσίας. *Περισσότερα... περισσότερα... περισσότερα... αλλά για ποιούς;* Συνεπώς τα αφεντικά έχουν υποχρέωση στο ίδιο τους το σύστημα να οδηγούν τακτικά την κοινωνική εργασία που ελέγχουν ως τα έσχατα όρια της πειδαρχίας: ως την έσχατη καταστροφικότητά της.

Ο θάνατος είναι πάντα η εγγύηση της εξουσίας.

11

Αν οι νέες μηχανές υπήρξαν ο μοχλός της απάντησης στην εργατική αρνητικότητα, αν οι νέες μηχανές είναι η ενσωματωμένη στις καπιταλιστικές προσταγές δετικότητα της εργασίας, ο πόλεμος είναι η θηριώδης υγεία τους.

12

Απέναντι σ' αυτήν την εξέλιξη, αδιανόητη μόνο για τους πιστούς της αιώνιας καπιταλιστικής ειρήνης, δεν έχει υπάρξει στον λεγόμενο πρώτο κόσμο ικανός και υπολογίσιμος, δηλαδή συγκροτημένος πολιτικά και οργανωτικά ταξικός εχθρός. Η βαθιά, συνειδητή και εκτεταμένη προλεταριακή άρνηση που εξουδετερώθηκε από το πρώτο κύμα αναδιάρθρωσης και την ομαλότητα του εμπορευματικού κόσμου στα '80s έχει πλέον απέναντί της τον εκτραχηλισμό των καπιταλιστικών προσταγών.

Εν τω μεταξύ οφείλουμε να αναγνωρίσουμε τον πολεμικό χαρακτήρα αυτής της ειρήνης.

13

Το τέλος του 3ου παγκόσμιου πολέμου, του επονομαζόμενου "ψυχρού", οδήγησε σε απότομη και βίαιη αλλαγή την κατάσταση και τη σύνθεση της εργατικής τάξης, σχεδόν παγκόσμια. Η αποτυχία του κρατικά σχεδιασμένου φορντισμού (που ονομάστηκε "υπαρκτός σοσιαλισμός") να αναδιαρθρωθεί τεχνικά, ιδεολογικά και πολιτικά ακολουθήθηκε από ένα χωρίς ιστορικό προηγούμενο για τον

20ο αιώνα κύμα άγριας, πρωταρχικής συσσώρευσης. Τα εδάφη του λεγόμενου ανατολικού μπλοκ και της παγκόσμιας σφαίρας επιρροής του έγιναν έρημοι. Μέσα σε ελάχιστο ιστορικά χρόνο.

Απ' την μεριά της "δύσης" η ικανότητα που επέδειξε ο φορντισμός της αγοράς να ενσωματώνει μέρος των κοινωνικών αρνήσεων είχε μεταφραστεί ήδη απ' τη δεκαετία του '80 σε συστηματική εξαγωγή βαρβαρότητας σ' άλλα σημεία του πλανήτη. Οι πλέον βρώμικες βιομηχανίες, οι χημικές και βιολογικές έρευνες και οι άθλιες εφαρμογές της, τα πλέον ενοχλητικά απόβλητα, η εξαγωγή εκτός πρωτοσμικής θέας ενός τμήματος των πιο ωμών (και θεωρούμενων "αντιαισθητικών") πλευρών της εκμετάλλευσης, συντήρησε για τις κοινωνίες μας την πίστη σε νησίδες ευημερίας. Την προσήλωσε στις οάσεις του *θεάματος*.

Των οποίων η πραγματική αξία ήταν και είναι η σκιά που ρίχνουν στις ανδρώπινες ερήμους όπου γης.

14

Εν τούτοις η ευτυχία του θεάματος αποδείχθηκε γρήγορα αντικατοπτρισμός και μέσα στον πρώτο κόσμο. Στις δύο τελευταίες δεκαετίες του εικοστού αιώνα η μαύρη πλευρά της καπιταλιστικής συσσώρευσης, κατάφερε να μετατρέψει τους απόβλητους (και τους εν δυνάμει απόβλητους) των μητροπόλεων σε έναν *σκιάδη, παράλληλο κόσμο* με σκληρή ιεραρχία κι ακόμα σκληρότερες αυτοκαταστροφικές τελετουργίες. Οι συμμορίες που αλληλοκατατρώνονται γύρω από την μοιρασιά των "κερδών" της *παρανομίας* του εμπορεύματος (με πρώτο και καλύτερο την οργανωμένη απ' την χημική βιομηχανία ψυχοσυναισθηματική εξάρτηση) αποτελούν την πιο σκοτεινή πλευρά αυτού του κόσμου· και μαζί ένα είδος προτύπου για την επιθυμητή (απ' τα αφεντικά) κατάσταση του συνόλου των προλετάριων.

15

Η συνάντηση των ηττημένων των δύο καπιταλιστικών μπλοκ του 3ου πολέμου έγινε στη δεκαετία του '90 με όλα τα κλισέ της πειδαρχίας. Η ταξική ήττα, που στην πιο καθαρή της μορφή εκπροσωπούσαν οι "ανατολικοί", θεωρήθηκε από τη μεριά των "δυτικών" χαιρέκακα ένα είδος θείας δίκης ή τιμωρίας. Η νίκη, που ήταν μια ακόμα νίκη των αφεντικών *παραδομένη δημοκρατικά σε δημόσιο προσκύνημα*, θεωρήθηκε "κοινωνική": του πνεύματος ελευθερίας· της δημοκρατίας· των μήντια· της αγοράς.

16

Δεν υπάρχει πιο ανάγλυφη παράσταση της επιτυχίας των αφεντικών να διασφαλίσουν την εκμετάλλευση αυξάνοντάς την, απ' τον τρόπο που το θεωρούμενο πιο εξασφαλισμένο τμήμα της παγκόσμιας εργατικής τάξης εννόησε την καινούργια, μετά το 1990, σύνθεσή της. Η μετανάστευση και η μαζική υποτίμηση της εργασίας έγιναν το πεδίο βολής όλων των συμβιβασμών που επικύρωναν το βάθος της ήττας.

Στην μια άκρη της μεθοδευμένης υποδούλωσης των προλετάρων αναδύθηκαν τα κατακάθια του νεοφασισμού, παντού με την ευγενική υποστήριξη τόσο του μικροαστικού ναρκισσισμού όσο και των κρατικών υπηρεσιών. Στην άλλη άκρη της ίδιας μεθόδευσης αναδύθηκε ο αριστερός ανθρωπισμός: η σωτηρία - μέσω της - ενσωμάτωσης στο μεταφορντικό κοινωνικό κάτεργο. Το τσίρκο των ΜΚΟ αποτελεί την σύγχρονη μορφή των παλιών ιεραποστολών. Η αποικιοποίηση άλλαξε τελετουργίες, όχι στόχους.

17

Ο καπιταλισμός και η βαρβαρότητά του ήταν παγκόσμια γεγονότα πολύ πριν οξυνθεί, χωρίς προσχήματα, άλλη μια φορά, η βία τους. Είναι γεγονός εδώ και δύο αιώνες. Η προλεταριακή συνείδηση αναγνώριζε πάντα πως κανείς δεν έχει σίγουρη θέση σ' αυτόν τον κόσμο. Ούτε καν οι νεκροί.

Στον αντίποδα αυτής της αλήθειας ένα μέρος της πρωτοκοσμικής εργατικής τάξης είδε απ' τη δεκαετία του '80 και μετά στους μετανάστες και στις μετανάστριες όχι το μέλλον που ετοιμάζουν και στην ίδια τ' αφεντικά της. Αλλά ένα ξεπεσμένο παρελθόν απ' το οποίο θεώρησε ότι ξέφυγε για πάντα. Αντιλήφθηκε την κατάστασή της σαν προνομίουχα. Η απόσταση ανάμεσα σε μια τέτοια βεβαιότητα και την αντίληψη περί *ιδιοκτησίας της θέσης εργασίας και της κοινωνικής της σημασίας* καλύφθηκε εύκολα.

18

Οι ιερείς της ταξικής ειρήνης και οι οπαδοί του εργατικού συμβιβασμού, κόμματα και συνδικάτα, είχαν κάνει την δουλειά τους. Έτσι ώστε στη δεκαετία του '90 τ' αφεντικά αρκούσε μόνο να δρέψουν προσεκτικά τους καρπούς. Πάνω στον τάφο της μεγάλης προλεταριακής αρνητικότητας στήθηκε το μνημείο των κεκτημένων και της προστασίας τους. Δυο πράγματα νομιμοποιεί η ιδεολογία του *κεκτημένου*. Το ένα είναι η αυθεντικότητα της σύμβασης που το εγγυάται, άρα το κράτος. Το άλλο είναι ο ατομισμός της κατάκτησης, η *ιδιωτικοποίηση* των συνειδήσεων σαν ακύρωση της συλλογικότητας της εργατικής τάξης.

Τί άλλο είναι η "προστασία των κεκτημένων" αν όχι η μυθοποίηση της άμυνας, και μάλιστα στην πιο ελεεινή, στην πιο συντεχνιακή και τελικά σεχαριστική της μορφή; Και τί είναι αυτή με τη σειρά της αν όχι η ιδεολογικοποίηση και η δοξολογία στους συμβιβασμούς της τάξης σαν τέτοιας, στην εξαφάνιση του μίσους και της αλληλεγγύης της;

19

Η πεποίθηση πως κατάκτηση - την - κατάκτηση μπορεί κανείς να σιγουρέψει το μέλλον του στον καπιταλιστικό ιεραρχικό κόσμο, αυτή η σοσιαλδημοκρατική αυταπάτη που, μαζί με άλλες, είχε πεταχτεί στα σκουπίδια στη διάρκεια της μεγάλης προλεταριακής ανταρσίας του '60 και '70, στήθηκε ξανά στα πόδια της στα '80s αποδίδοντας στον καπιταλισμό το "ανθρώπινο πρόσωπό" του. Η

ιδέα της προσωπικής ζωής ως ατομικής εκστρατείας μέσα (και ενάντια) στο αβέβαιο περιβάλλον της κοινωνίας έγινε κοινός τόπος. Αποτελεί τον θεμέλιο λίθο της καπιταλιστικής κυριαρχίας.

Πεισμένοι ότι όσο καταναλώνουν υπάρχουν και ότι υπάρχουν για να καταναλώνουν οι νέοι μικροαστοί των μητροπόλεων έγιναν ανθρωπινες ασπίδες απέναντι στο προλεταριακό μίσος. Μαστόρεψαν τις ιδιωτικές τους φυλακές σε διαμερίσματα, οικοδομικά τετράγωνα, γειτονιές. *οργάνωσαν την χωροταξία της ευημερίας*. Κέρδισαν έτσι την ευγνωμοσύνη του κράτους για την συγκατάβαση με την οποία ανέλαβαν κρίσιμους τομείς των ιδεολογικών και πολιτικών του αρμοδιοτήτων.

20

Απ' αυτήν την άποψη, το πιο ουσιαστικό στοιχείο των ιδιωτικοποιήσεων που βασίλεψαν για 20 χρόνια δεν ήταν η εκποίηση μερικών κρατικών μονοπωλίων. Είναι το αντίστροφο: *η κρατικοποίηση των διάσπαρτων κοινωνικών συμπεριφορών*. Που εμφανίστηκε σαν ιδιωτική πρωτοβουλία.

Παρά τις ρητορίες περί εξαφάνισης του κράτους, αυτός ο εκ των ων ουκ άνευ μηχανισμός των αφεντικών άλλαξε μόνο τον άξονα περιστροφής του, επιστρέφοντας στη θέση που είχε στις αρχές του 20ου αιώνα. Από ρυθμιστής της διανομής ενός ποσοστού του κοινωνικού πλούτου (όταν λειτουργούσε σαν *κράτος πρόνοιας*) ξανάγινε εγγυητής της κλοπής και της ατομικής ιδιοποίησής του.

Έναντι πινακίου φακής από τον παγκόσμιο κοινωνικό πλούτο (πινακίου φακής που οι ιδεολόγοι του θεάματος δεν έπαψαν να θυμίζουν πως "κάποιοι άλλοι" δεν έχουν καν) οι νέοι μικροαστοί έγιναν οι προσκυνημένοι μισθωτοί που ανακαλύπτουν τον ρεαλισμό. Και ρεαλισμός, στον καπιταλισμό, είναι ένας: *η μυθοποίηση της μηδαμινότητας του σύγχρονου υποτελούς Εγώ, και η αποθέωση της όποιας ελάχιστης ατομικής ιδιοκτησίας του*.

21

Ήταν κατά συνέπεια μόνο θέμα χρόνου (και θέμα ξεθωριάσματος του καταναλωτικού hype) το να ανακαλύψουν οι νέοι μικροαστοί την ιστορική τους γείωση. Όλο εκείνο το ένδοξο παρελθόν των ύμνων στο Εγώ και στην επιπλοποιία της ευτυχίας του. Ήταν θέμα χρόνου να γίνει ο νέος μικροαστισμός *παλιός*. Ανακαλώντας όλες εκείνες τις ιδεολογίες και κοινωνικές συμπεριφορές που αποτελούν την ιστορικά δικαιωμένη προσφορά του στο σύστημα. Ρατσισμοί, εθνικισμοί, σεξισμοί, όλο το κατακάδι των τεχνικών διαίρεσης, ταπείνωσης και ελέγχου, ανασύρθηκε απ' τα κάτω στον πρώτο κόσμο. Σαν κοινωνική παραγωγή. Αυτό το κατακάδι έγινε επίκαιρο σα ραφιναρισμένο *δικαίωμα στην ταυτότητα*.

22

Το *δικαίωμα στη διαφορά* μετατράπηκε από σύνθημα των '60s σε μεθοδολογική αρχή οργάνωσης της κατανάλωσης και των στυλ στη δεκαετία του '80. Αμέσως μετά, το *δικαίωμα στην ταυτότητα* ήρθε για να οργανώσει και να δώσει "νοήματα" στο χάος των "διαφορών". Βγήκε έτσι στην επιφάνεια, σαν κοινωνική απαίτηση, η οργάνωση συλλογικών ταυτοτήτων, η πιστοποίηση των "Εμείς"... Αλλά τώρα με την *υποχρέωση της ιεραρχικής διαφοροποίησης* απ' τα άλλα "Εμείς". Όχι σκέτο "Εμείς", αλλά *Εμείς - οι - ανώτεροι, Εμείς - οι - από - πάνω*.

Η αναζήτηση ταυτότητας χωρίς την ριζική άρνηση στο ρεπερτόριο των καπιταλιστικών *είναι* αποτελεί απλά το ευαγγέλιο της ατομικής ιδιοκτησίας. Τον δωδεκάλογο, ύστερα, της τυποποίησης και της κωδικοποίησης του θεάματος. Το *πραγματικό σύνταγμα*, τέλος, των ρυθμίσεων και των μεθοδεύσεων της κρατικής ανθρωποδιοίκησης.

23

Οι υλικές αποδείξεις του τι σημαίνει η σχέση ανάμεσα στην κοινωνικοποίηση των καπιταλιστικών προσταγών και στην άμεση κρατική προστασία τους πρέπει να αναζητηθούν στις λεγόμενες *νέες σχέσεις εργασίας*. Η χωρίς άλλους όρους (πλην της ωμής καθαρής βίας) αγοραπωλησία εργασίας είναι ο φονταμενταλισμός του καπιταλισμού.

24

Σε μεγάλο μέρος τους αυτές οι νέες σχέσεις διέπονται απ' την λογική μιας *ορθολογικής μοιρασιάς της φτώχειας*. Καινούργιο ποιοτικά στοιχείο είναι η γενικευμένη εφαρμογή στην καπιταλιστική οργάνωση της εργασίας της σχέσης *πελάτη εναντίον προμηθευτή* και το ανάποδο. Το ότι η καταγωγή της βρίσκεται στις υπηρεσίες είναι γνωστό. Η κοινωνική της σημασία είναι πάντως ότι μετατρέπει τον πελάτη σε *ελεγκτή* της εργασίας, σε δεξί χέρι της διεύθυνσης. Ως ένα βαθμό τ' αφεντικά δοκιμάζουν, μέχρι τώρα με επιτυχία, ένα είδος *κοινωνικής αυτοεπιτήρησης της εργασίας*, πάντα για λογαριασμό της λεηλασίας της.

Αντί να κοινωνικοποιηθεί ο πλούτος κοινωνικοποιήθηκε ο έλεγχος.

25

Το μεταφορντικό κράτος ανέλαβε την υποχρέωση να πιάσει στον ύπνο τους υποτιθέμενους φύλακες των εργασιακών κεκτημένων, πράγμα που εξάλλου δεν ήταν καθόλου δύσκολο αφού αυτοί οι φύλακες ήταν υπάλληλοί του. Ανέλαβε την υποχρέωση να επιβεβαιώσει αντεστραμένα ότι κάθε τι λιγότερο απ' την αταξική κοινωνία είναι, όντως, *διαρκής πόλεμος*.

Την ίδια στιγμή ο νέος μικροαστισμός ανέλαβε να διαφημίσει την *περιπέτεια* της κοινωνικής ανόδου σε *διαρκή πόλεμο όλων εναντίον όλων*. Η *καριέρα* έγινε το ψευδώνυμο του συνεχούς εμφύλιου μοριακού πολέμου μέσα στη μισθωτή εργασία. Το σύνθημα της γενικής (ιδιωτικής) στρατιωτικοποίησής της.

26

Η πιο καθαρή μορφή καριέρας, το πρότυπο της ατομικής εμπόλεμης κατάστασης, βρίσκεται στην σκληρότητα της οικονομίας του εγκλήματος. Εκεί το πατάω - επί - πτωμάτων είναι κυριολεκτικό.

27

Σ' αυτές τις συνθήκες οι προλεταριακές αρνήσεις δεν έχουν πάψει να εκδηλώνονται. Σ' εκείνα τα μέρη του κόσμου (κυρίως στη λατινική Αμερική και στην ανατολική Ασία) όπου το δέαμα - σα συντακτικό της κατανάλωσης - δεν έχει εδραιωθεί, ο ταξικός ανταγωνισμός είναι συχνά στην ημερήσια διάταξη.

Αντίθετα, στον πρώτο κόσμο οι προλεταριακές αρνήσεις είναι ασυνεχείς, ευκαιριακές, μοριακές. Προς το παρόν ο καταναλωτής σαν κοινωνικός ρόλος, μοιάζει να υπερκαθορίζει τον παραγωγό, και κατά συνέπεια την ίδια την συνείδηση των προλετάρων για τις αρνήσεις τους. Αυτό τις κάνει να μην είναι πάντα ειδικά εντοπίσιμες απ' τα αφεντικά. Που απ' τη μεριά τους είναι αναγκασμένα να χρησιμοποιούν ολοένα και πιο αδιαφοροποίητες τεχνικές συντήρησης της ταξικής ειρήνης. Με απλά λόγια: τον φόβο.

28

Η κατά κύματα επιθετική *δημαγωγία των αόριστων απειλών στην "ποιότητα ζωής"* των πρωτοκοσμικών αποτελεί κρατικοποιημένη αναγωγή των αβεβαιότητων και των νευρώσεων που προκαλεί στους υπηκόους η κρίση. Σαν τέτοια νομιμοποιεί τη νομοθετική και την εκτελεστική πλευρά ενός *πολεμικού συμπλέγματος ασφάλειας*, που όμοιο του οι καπιταλιστικές κοινωνίες είχαν να ζήσουν απ' την εποχή του μεσοπολέμου.

Έτσι τ' αφεντικά επιστρατεύουν ήδη αυτές τις αβεβαιότητες· η *μηδενική ανοχή* των καπιταλιστικών προσταγών και η αποδοχή της είναι το καλύτερο κοινωνικό τους όπλο στον παγκόσμιο ταξικό πόλεμο.

29

Η γυάλινη σφαίρα του θεάματος είναι ο κήπος των φαντασμάτων. Αλλά έτσι, και έτσι, παράγεται κρατική πολιτική. Η τελευταία απόδειξη μεγάλης κλίμακας δόθηκε με το περιβόητο *κίνημα της αντιπαγκοσμιοποίησης*. Το μέλλον του ταξικού ανταγωνισμού επιφυλάσσει άπειρο καγχασμό γι' αυτήν την φάρσα.

Το φαινόμενο απετέλεσε μια ακόμα *αντιστροφή* των αρνήσεων που πήραν το κωδικό όνομα "1968". Με πρωταγωνιστές όλους τους αφομοιωμένους πρωταγωνιστές ή επίγονους εκείνων των αρνήσεων, η πρωτοκοσμική "αντιπαγκοσμιοποίηση" σαν αντεστραμμένο όθ, υπήρξε η αγωνιώδης έκκληση στην αταξική ευαισθησία να θέσει τα όρια της πολιτικής νομιμότητας και της ίδιας της ιδέας της νομιμότητας σαν πολιτικής. Λίγο πριν αξιοποιήσει αυτές τις εισφορές η επίσημη κήρυξη της καπιταλιστικής *έκτακτης ανάγκης*.

30

Η ίδια διάχυση που κάνει τις προλεταριακές αρνήσεις αόρατες συνιστά ως τα σήμερα και το όριο της αποτελεσματικότητάς τους. Το ταξικό μίσος, στον πρώτο κόσμο, παραμένει εν πολλοίς εξατομικευμένο: εκτρέπεται συχνά απ' όλους τους αντικατοπτρισμούς του θεάματος. Παρότι έχει πάντα συγκεκριμένη αφετηρία, που δεν είναι άλλη από πλευρές του βιώματος της ταξικής υποτέλειας, το μίσος καταλήγει να τυφλώνεται εύκολα μέσα στην ιδιωτικοποίησή του.

31

Τα γήπεδα και οι εδαφοποιημένες συνοικιακές συμμορίες παραμένουν εγγυημένες διαδικασίες εκφυλισμού και αφομοίωσης του αφηρημένου κοινωνικού εκνευρισμού που προκαλεί στους πληβείους η αναδιάρθρωση. Όπως σε ολόκληρο τον καμβά των ηγεμονευόμενων απ' το εμπόρευμα σχέσεων, έτσι και σε ό,τι χαρακτηρίζεται περιθώριο, η αλληλοεξόντωση όμορων κοινωνικών υποκειμένων είναι πάντα η πιο πρόχειρη εκτόνωση. *Χειρότερος εχθρός βαφτίζεται εύκολα ο διπλανός.*

Η διαίρεση βασιλεύει - και κυβερνά.

32

Η ιδέα ότι οι ανά χώρα / κράτος καπιταλιστικές σχέσεις πρέπει να κρίνονται στη βάση ενός ιδανικού μοντέλου είναι αντιϊστορική και μηχανιστική. Η ελληνική εκδοχή της αντιμετώπισης της προλεταριακής ανταρσίας της δεκαετίας του '70 χαρακτηρίζεται τόσο από την γενική, παγκόσμια καπιταλιστική τάση των αφεντικών όσο και από τα ιδιαίτερα τοπικά χαρακτηριστικά αυτής της ανταρσίας. Που με τη σειρά της είχε πάνω της τα ιδεολογικά και πολιτικά σημάδια της ιστορικής διαδρομής της ελληνικής κοινωνίας στη διάρκεια του ψυχρού παγκόσμιου πολέμου. Τα σημάδια ενός άλλοτε ανοικτού και άλλοτε υπόγειου *εμφύλιου*.

33

Η ελληνική δεκαετία του '80 ξεκίνησε όχι με την συνταγή της βίαιης αναδιάρθρωσης τύπου Θάτσερ και Ρήγκαν αλλά με ένα σύντομο καλοκαίρι "δικαίωσης των αγώνων του λαού". Η πρώτη κυβερνητική τετραετία της ελληνικής σοσιαλδημοκρατίας ήταν ένα στάδιο απαραίτητο για την (καθυστερημένη) *ιδεολογική και δεσμική ολοκλήρωση του αστικού κράτους*. Παρότι σταθερά βήματα προς αυτήν την ολοκλήρωση άρχισαν να γίνονται αμέσως μετά την πτώση της χούντας, μόνο στα μέσα της δεκαετίας του '80 έγινε βέβαιο ότι έκλεισαν οριστικά οι λογαριασμοί των προηγούμενων τεσσάρων δεκαετιών. Έκτοτε οι καπιταλιστικές σχέσεις εκμετάλλευσης, οι πολιτικοί δεσμοί και οι ιδεολογίες, απέκτησαν μεταξύ τους συγχρονισμό.

Ο οριστικός εκμοντερνισμός της ελληνικής κοινωνίας έγινε υπό την πολιτική ηγεμονία της αριστεράς του συστήματος. Η δεξιά του ήταν ακατάλληλη, βεβαρμένη με σαράντα χρόνια εμφυλίου πολέμου. Η αριστερά σαν κοινοβουλευτική αλλά και κοινωνική πλειοψηφία είχε να εκπληρώσει τις ίδιες λειτουργίες ταξικού συμβιβασμού όπως οπουδήποτε αλλού στον αναπτυγμένο κόσμο. Η διαφορά της ελληνικής περίπτωσης ήταν μόνο στο ιστορικό υπόβαθρο και στη χρονική καθυστέρηση· και σ' ό,τι αυτά είχαν συσσωρεύσει συμβολικά στο κοινωνικό φαντασιακό.

Κατά τα λοιπά το πασοκ, "αριστεριστικό" στη ρητορική του, υπήρξε ένα κόμμα που ανέλαβε την καπιταλιστική κρίση / αναδιάρθρωση με την ίδια συνέπεια που θα έδειχνε κάθε άλλο κόμμα εξουσίας.

Στοιχείο του εκμοντερνισμού που επιταχύνθηκε στη δεκαετία του '80 είναι η ένταξη του ελληνικού κράτους στην (τότε) ΕΟΚ. Αν και σε πρώτη φάση η ένταξη αυτή δεν είχε το οικονομικό αντίκρουσμα που απέκτησε αργότερα, εξασφάλισε άμεσα στο ελληνικό κράτος ιδιαίτερα πλεονεκτική θέση στον διεθνή καταμερισμό εξουσίας. Απέναντι σε όσα κράτη της περιοχής θεωρούσε ανταγωνιστικά.

Η ίδια η ένταξη λειτούργησε κοινωνικά σαν τονωτικό της "εθνικής" αυτοπεποίθησης. Οι συμβολισμοί λειτουργούν πάντα σε πληθυσμούς με έντονα *επαρχιώτικα* χαρακτηριστικά.

Για την ελληνική παραλλαγή του ζητήματος, η θέση / κλειδί της αναδιάρθρωσης τέθηκε όχι στις αρχές της δεκαετίας του '80 αλλά λίγο αργότερα, στα μέσα της, σαν *εθνικός ρεαλισμός*, σα ζήτημα *επιβίωσης του έθνους*: "καταναλώνουμε περισσότερα απ' όσα παράγουμε!" ήταν το κυβερνητικό σλόγκαν μέσα από το οποίο νομιμοποιήθηκαν τα πρώτα σοσιαλιστικά μέτρα λιτότητας - το πρώτο κύμα της αναδιάρθρωσης.

Η εθνικά επικίνδυνη (υποτίθεται) κατανάλωση ήταν στα 1985 υποτυπώδης σε σχέση με ό,τι επρόκειτο να ακολουθήσει. Ωστόσο το κράτος έπρεπε κάπως να αναγγείλει την προσταγή *δουλέψτε περισσότερο* (και φτηνότερα). Βρήκε αυτόν τον μελοδραματικό τρόπο που ταίριαζε τότε στην *μέση οικογενειακή αντίληψη για τη χρηστή διαχείριση*.

Το ίδιο κράτος, σα στρατηγός της καπιταλιστικής ανάπτυξης, επιτάχυνε στη δεκαετία του '80 την αποικιοποίηση του "ελεύθερου χρόνου". Με κέντρο το εμπόριο διασκέδασης και ναρκωτικών και την χωροταξία τους, υπέδειξε τους άξονες που μετέτρεψαν το εκτός ελέγχου *έως τότε* τμήμα της ντόπιας νεολαίας σε πελάτη και έμπορο.

Οπωσδήποτε αυτό που ενισχύθηκε μέσα απ' την διανεμητική κρατική επιλογή στις αρχές της δεκαετίας του '80 ήταν κάτι πολύ βαθύτερο από το διψήφια νούμερα του πληθωρισμού και των επιτοκίων. Ήταν η ολοκλήρωση εκείνου που στα σαράντα χρόνια του ανοικτού ή κρυφού εμφυλίου πολέμου λειτουργούσε επιλεκτικά. Πρόκειται για μια ιδιαίτερη δέσμη καπιταλιστικών σχέσεων στην οποία το κράτος, σαν κέντρο της πολιτικής εξουσίας, διανέμει κοινωνικό πλούτο (όχι πάντα με την μορφή του χρήματος, αν και οπωσδήποτε και μ' αυτή την μορφή) με βάση την θέση του καθενός στην ιεραρχική κλίμακα των σχέσεων εξουσίας. Είναι, στο πλάι του καπιταλισμού της μισθωτής εργασίας, η απόλαυση προσόδων στη βάση της νομιμοφροσύνης. Στη βάση της μεγαλύτερης ή μικρότερης απόστασης από τα κέντρα των εξουσιών: κράτος, κόμματα, εκκλησία ή οποιονδήποτε παρόμοιο δεσμό.

Πρόκειται για σημαντικό τμήμα της λειτουργίας του ελληνικού κράτους και των ντόπιων αφεντικών από τότε που δημιουργήθηκε το πρώτο. Είναι κάτι που μένει ακόμα να αναλυθεί. Αυτό που έχει σημασία είναι ότι η ελληνική σοσιαλδημοκρατία, μαζί με την αποτυχημένη κεϋνσιανή επιλογή (κράτος πρόνοιας) πέτυχε την ολοκλήρωση της μορφής κράτος της πολιτικής προσόδου. Ενσωματώνοντας ένα σημαντικό μέρος συνδικαλιστικοποιημένης και συντεχνιακοποιημένης εργασίας όχι γενικά κι αφηρημένα στο κράτος... Αλλά στην ιδιαίτερη ελληνική εκδοχή της ιδεολογικής και πολιτικής προσήλωσης στη συντήρηση, διάχυση και αναπαραγωγή των σχέσεων εξουσίας.

Αυτό δεν έγινε με το ζόρι. Ήταν η αληθινή νίκη του "λαού"!

Έτσι, όταν απ' τα μέσα της δεκαετίας του '80 άρχισαν να τίθενται σε εφαρμογή α λα ελληνικά οι περιοριστικές πολιτικές που κέρδιζαν έδαφος διεθνώς, μεγάλο μέρος της ντόπιας εργατικής τάξης (όχι μόνο της "δεξιάς" όπως τις προηγούμενες δεκαετίες αλλά πλέον και της "αριστεράς") είχε μικροαστικοποιηθεί. Το "αριστερό" κράτος της δεκαετίας του '80 ήταν η είσοδος στη νομή των κρατικών προσόδων (στη νομή ειδικών απολαβών, προνομίων, μεταχειρήσεων) εκείνου του τμήματος της ντόπιας εργατικής τάξης που είχε μείνει ως τότε έξω απ' αυτήν με ιδεολογικά κριτήρια.

Αυτή η ένταξη, πολύ περισσότερο από αυτήν καθεαυτήν την οικονομική πολιτική του ελληνικού κράτους, ήταν που οριστικοποίησε την μικροαστικοποίηση. Γι' αυτό και οι "λιτότητες" που ακολούθησαν απ' τα μέσα της δεκαετίας του '80 και μετά, δεν συνοδεύτηκαν από κάποιου είδους μαζική προλεταριοποίηση και άρα όξυνση του ταξικού ανταγωνισμού. Αλλά - πράγμα εκπληκτικό μόνο επιφανειακά - από την απογείωση του μικροαστισμού που απέκτησε τον κωδικό αποε-

41

Η τριετία 1989 - 1992 είναι από τις πλέον πυκνές της πρόσφατης ιστορίας. Παραμένει σε μεγάλο βαθμό έξω από την κριτική ανάλυση όλων μας. Τα γεγονότα αυτής της περιόδου έχουν μια εκπληκτική συμπληρωματικότητα. Με παραπάνω από έναν τρόπους προσδιόρισαν αποφασιστικά την συνέχεια. Προσδιόρισαν την πορεία της ελληνικής κοινωνίας στην δεκαετία του '90. Προσδιόρισαν την ένταση, την έκταση και τον χαρακτήρα του ταξικού πολέμου που διεξήχθη στο εσωτερικό των κοινωνικών σχέσεων αλλά και στην περίμετρο της κρατικής κωδικοποίησής τους.

42

Δεκαπέντε μόλις χρόνια μετά την απόσυρση των τανκς απ' την ελληνική πολιτική σκηνή, το κατ' όνομα κομμουνιστικό κόμμα βρέθηκε να κυβερνά μαζί με εκείνους που λίγο πριν κατηγορούσε σαν μήτρα της στρατιωτικοποίησης. Οι *οικουμενικοί* κυβερνήτες σφυρηλάτησαν την *εθνική* διαχείριση της εργασίας και του ανταγωνισμού πριν το προλεταριάτο στην Ελλάδα γίνει πολυεθνικό.

43

Στη μία άκρη του φάσματος της διαχείρισης της ντόπιας εργατικής τάξης η τριετία σημαδεύτηκε από την υπόθεση των "προβληματικών". Οι ελληνικές τράπεζες (και το κράτος σαν επενδυτής) αποφάσισαν να απαλλαγούν από *μη αναδιαρθρώσιμα* τμήματα της ντόπιας παραγωγής... *Επειδή ανοίγονταν ήδη καινούργιες ευκαιρίες, πολύ πιο αποδοτικές*. Η διαδικασία αυτή οδήγησε σε απότομη υποτίμηση ένα σεβαστό τμήμα της ντόπιας βιομηχανικής εργατικής τάξης. Η οποία αντέδρασε δυναμικά (έως και βίαια), συχνά με ένταση ασυνήθιστη για τα δεδομένα της. Όμως οι αγώνες γύρω από τις προβληματικές ήταν απελπισμένα αμυντικοί, και δεν μπόρεσαν να συντεθούν μεταξύ τους παρά μόνο μέσα στην πολιτική σφαίρα του ίδιου του κράτους. Οι αγώνες εκείνοι μεταφράστηκαν υποχρεωτικά σε εκλογική παλινόρθωση της σοσιαλδημοκρατίας το 1993.

44

Στο άλλο άκρο της ίδιας διαχείρισης η τριετία σημαδεύτηκε από την *απελευθέρωση* των μήντια και την συνακόλουθη έκρηξη της διαφήμισης, της κατανάλωσης και του *life style*. Κι εδώ η υποτίμηση της *χειρωνακτικής εργασίας* βρέθηκε στο κέντρο. Ο ευδαιμονισμός της "ελευθερίας" και του ατομισμού ήταν το τέλειο αντίδοτο σε οποιαδήποτε πιθανότητα πολιτικής ανασύνθεσης (και τότε πια

έξω απ' τα κόμματα και τα καθεστωτικά συνδικάτα) της προλεταριακής συλλογικότητας σε μια τόσο κρίσιμη στιγμή.

Γιατί τα μήντια και το life style είναι *σχέσεις*. Σχέσεις εξατομίκευσης, άρα καπιταλιστικής κυριαρχίας.

45

Τα μήντια είναι *σχέσεις* - γι' αυτό ακριβώς προβάλλονται από τους δημαγωγούς σαν οτιδήποτε άλλο. Οι ίδιοι που τα αποδέωσαν σαν σημαίες της ελευθερίας στο τέλος της δεκαετίας του '80, οι ίδιοι τα δαιμονοποίησαν έντεχνα δέκα χρόνια μετά. Η δαιμονοποίηση και η αποδέωση είναι δίδυμες κόρες του φετιχισμού. Ακολουθώντας πιστά τις παραδόσεις της μικροαστικής νομής του κράτους η *μετατροπή των μήντια από σχέσεις σε πράγμα* εκφράζεται με την (αριστερή) φλυαρία σχετικά με το "στα χέρια τίνος είναι".

Κι αυτό ακόμα, παρά τη σύγχυση, είναι αναγνώριση μιας συγκεκριμένης σχέσης. Διότι παραφράζοντας το γνωστό δόγμα των ειδικών της μεσολάβησης "το μέσο είναι Το μήνυμα" οι διανοούμενοι της κυριαρχίας επιβεβαίωσαν και μέσω των ελεύθερων - όπως - το - εμπόρευμα - μήντια ότι *η ιδιοκτησία είναι Το μήνυμα*.

46

Το διάστημα 1989 - 1992 (ακόμα σωστότερα 1987 - 1992) αποτελεί σύντομη χρονικά αλλά σημαντική περίοδο *αλλαγής φάσης* για την ελληνική καπιταλιστική κοινωνία και τους δεσμούς της. Η απαξίωση της χειρωνακτικής εργασίας· μια μικρής έκτασης αλλά ισχυρού συμβολισμού άνοιξη του τριτογενούς τομέα (των υπηρεσιών, γύρω από τα μήντια, τις επικοινωνίες, τη διασκέδαση, τις νέες τεχνολογίες)· η εκτόξευση των ιδεολογιών και των πρακτικών του ευδαιμονισμού και της καριέρας· η αστάθεια της πολιτικής αντιπροσώπευσης και οι ανταγωνισμοί των αφεντικών (που εκδηλώθηκαν σα "σκάνδαλο Κοσκωτά", "συγκυβέρνηση", "οικουμενική"): όλα αυτά είναι τα βασικά ορατά στοιχεία βαθύτερων αλλαγών του ελληνικού καπιταλισμού και της κοινωνικής του οργάνωσης.

47

Είναι μια διαδικασία που συντέθηκε από *εσωτερικά* δεδομένα. Σαν τέτοια θα μπορούσε, την στιγμή που τα επιμέρους τμήματά της ξεδιπλώνονταν, να θεωρηθεί "τυφλή". Χωρίς συνεκτικό σχέδιο.

Πράγματι. Στο πέρασμα απ' την δεκαετία του '80 στην δεκαετία του '90 υπήρχαν πολλές φλυαρίες και πολλά όνειρα. Υπήρχαν όμως και σοβαροί κίνδυνοι για τα ντόπια αφεντικά και τους πιστούς τους υπηκόους. Κίνδυνοι που οι δεύτεροι αγνοούσαν και οι πρώτοι ξόρκιζαν. Η απαξίωση της χειρωνακτικής εργασίας και το ηγρε των υπηρεσιών και της κατανάλωσης παράχθηκαν και βιώθηκαν κοινωνικά με τρόπο απόλυτο. Σχεδόν δραματικό. *Θα πιάσουμε όλοι την καλή δουλεύοντας χαρούμενα σε αστραφτερά περιβάλλοντα - 'n' every night is a party.*

Αυτό απειλούσε με δομική κατάρρευση τον πρωτογενή τομέα (την αγροτική παραγωγή), τον δευτερογενή (βιοτεχνίες, εργαστήρια, συνεργεία, οικοδομές, οτιδήποτε χρειάζεται σωματικά κουραστική και βρώμικη δουλειά) αλλά ακόμα και περιοχές του τριτογενούς (καθαριότητα, μεταφορές, υποστήριξη του τουρισμού, οικιακά). Ποιός άραγε θα έκανε τις βρωμοδουλειές;

48

Η ρητορική των αφεντικών προδιέγραφε ένα ρόδινο ελληνικό μέλλον μέσα από την ανάπτυξη ενός *καπιταλισμού υπηρεσιών διεθνούς εμβέλειας*. Δεκάδες φορές άρθρα ειδικών ανήγγειλαν την έλευση ενός μέλλοντος α λα Λίβανος για την ελληνική χερσόνησο. Ακόμα περισσότερες φορές αναλύθηκε το γιατί ο ελληνικός καπιταλισμός, αν και "έχασε" το δεύτερο κύμα της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης (την μεγάλη φορντική βιομηχανία) είχε όλα τα φόντα να καβαλήσει το τρίτο. Την τεχνοηλεκτρονική παροχή υπηρεσιών, τραπεζικού, τηλεπικοινωνιακού και διοικητικού περιεχομένου, με ακτίνα δράσης την νοτιοανατολική Μεσόγειο.

Αυτή ήταν η "καλή" πλευρά του πως τα ντόπια αφεντικά σκόπευαν να *εξάγουν τα προβλήματα* της ντόπιας αναδιάρθρωσης... Ήταν όμως όνειρα, κι όχι ένα στέρεο σχέδιο. Έχει σημασία ωστόσο ότι ακόμα και στα high tech όνειρα η επαναρύθμιση των ταξικών σχέσεων και της εκμετάλλευσης της εργασίας στην Ελλάδα *περνούσε υποχρεωτικά από την επέκταση της ζώνης δράσης των ντόπιων αφεντικών έξω απ' τα κρατικά σύνορά τους*. Ειπωμένο αλλιώς: απ' τα τέλη της δεκαετίας του '80 ο ντόπιος καπιταλισμός "αισθανόταν" (αν δεν ήξερε) ότι συγκεντρώνει *καταχθόνιες δυνάμεις* προετοιμάζοντας ένα άλμα. Είτε η έφοδος θα πραγματοποιούνταν με επιτυχία· είτε η αναδιάρθρωση α λα ελληνικά θα παρέμενε μαντρωμένη ασφυκτικά στο εσωτερικό της χώρας, κατατούγοντας απειλητικά τα θεμέλια του συστήματος.

49

Τα πράγματα πήγαν κατ' ευχήν αλλά όχι σύμφωνα με τα όνειρα του τρίτου κύματος! Πήγαν κατ' ευχήν *με τον μόνο τρόπο που ήταν δυνατόν να πάνε*. Τ' αφεντικά και οι μικροαστοί στάθηκαν στα πόδια τους και πολλαπλασίασαν τα κέρδη τους όχι επενδύοντας σε υψηλού κόστους νέες τεχνολογίες, ούτε εκμεταλλεζόμενοι την εργασία υπερειδικευμένου προσωπικού (που άλλωστε δεν υπήρξε). Στάθηκαν στα πόδια τους μέσα από την ακόμα πιο άγρια *εντατικοποίηση*, την ακόμα πιο άγρια *υποτίμηση της εργασίας*. Εντός και ταυτόχρονα εκτός συνόρων. Ήταν οι μετανάστες και οι μετανάστριες που έσωσαν, χωρίς τη θέλησή τους, την παραγωγική βάση του ντόπιου καπιταλισμού από πιθανή κατάρρευση.

50

Το να μετατραπεί ένας κοινωνικός σχηματισμός που παραδοσιακά *εξήγαγε* λιγότερο ή περισσότερο ανειδίκευτη εργασία σε μαζικό *εισαγωγέα*, και μάλιστα

σε - μια - στιγμή, δεν είναι κάτι συνηθισμένο. Είναι κάτι εξαιρετικά βίαιο. Συνέβει μια φορά το 1922. Αλλά ήταν ύστερα από στρατιωτική συντριβή. Συνέβει δεύτερη φορά μετά το 1990, και ήταν ύστερα από νίκη. Παρά τον διελλώδη χαρακτήρα της μαζικής εισαγωγής "φτηνής" εργασίας στα '90s η ελληνική κοινωνία επέδειξε απίστευτη ετοιμότητα (και ωμότητα) στο να γίνει, σα σύνολο και σαν άτομα, αφεντικό.

Κατά κάποιον τρόπο είχε προετοιμαστεί από το δεύτερο μισό της δεκαετίας του '80. Όταν οι εργάτριες από τις Φιλιππίνες άρχισαν να φυλακίζονται - με νόμιμο διακρατικό εμπόριο εργασίας - στα μεγαλοαστικά σπίτια σαν οικιακοί βοηθοί. Όταν, κυρίως, ο χαρακτηρισμός "φιλιππινέζα" μπήκε στο καθημερινό λεξιλόγιο σαν κάτι υποτιμητικό, ταπεινωτικό.

Όταν, επίσης, "οι Πολωνοί μας έπαιρναν τις δουλειές". Στις οικοδομές.

51

Η κατάρρευση των οικονομικών και πολιτικών συστημάτων στα κράτη βόρεια των συνόρων είχε πολλαπλά ευεργετικά αποτελέσματα για τους Έλληνες. Σαν κοινωνία και σαν κράτος. Από την μία μεριά άνοιξε απότομα την ψαλίδα των συσχετισμών δύναμης στην περιοχή, υπέρ των ντόπιων αφεντικών, ακόμα και των πιο "μικρών". Από την άλλη προκάλεσε βίαια την μαζική προλεταριοποίηση των πληθυσμών (της Βουλγαρίας, της Αλβανίας, της Λευκορωσίας, της Ουκρανίας, της Μολδαβίας, της τυπικά ακόμα ενιαίας Γιουγκοσλαβίας) - υπό το δρώρημα της *απελευθέρωσής τους*. Η απότομη απαξίωση των δομών και των υποδομών αυτών των κρατών και η βίαιη διάλυση του κοινωνικού τους ιστού εισπράχτηκαν με πολλούς τρόπους από την Ελλάδα.

Με την εξαίρεση του δυτικογερμανικού κράτους (που απορρόφησε σε μια νύχτα το ανατολικογερμανικό) η νίκη της "δύσης" στον ψυχρό πόλεμο πλήρωσε γενναία και τοις μετρητοίς *δυσανάλογα* πολύ τους Έλληνες. Η βίαιη μετατροπή των κοινωνικών σχέσεων νότια του Δούναβη σε έρημο είχε σα συνέπεια η άκρη της βαλκανικής χερσονήσου να γίνει παράδεισος *δυσανάλογα* (με τα ως τότε εσωτερικά της χαρακτηριστικά) *γρήγορα και έντονα*. Η Ελλάδα, αυτό το επί 40 χρόνια μεθοριακό φυλάκιο της δυτικοκαπιταλιστικής πυγμής στην Ανατολή, βρέθηκε στη μέση μιας χωρίς ιστορικό προηγούμενο *άγριας Δύσης*. Και βρέθηκε στην ιδανική στάση: με το περίστροφο της ταξικής ειρήνης στο χέρι.

Οι νοικοκυραίοι βγήκαν μαζικά στο κέντρο της ιστορίας. Χωρίς τις αναστολές και τις μάσκες της δεκαετίας του '80.

52

Ειπώθηκε προφητικά στη διάρκεια ενός δυναμικού και μελαγχολικού ταυτόχρονα δεκαπενθημέρου στις αρχές του 1990 κάπου στο κέντρο της Αθήνας: *τρώνε, πίνουν και σκοτώνουν*. Ήταν η (απωδημένη στα αζήτητα της ιστορίας σήμερα) άγρια κατάληψη του Πολυτεχνείου. Ο τελευταίος αποχαιρετισμός σε έναν δολοφονημένο δεκαπεντάχρονο.

Σπάνια οι πρωταγωνιστές ενός γεγονότος περιθωριακού καταταφέρουν να περιγράψουν, με τέτοια ακρίβεια, την αρχή μιας νέας εποχής (χωρίς μάλιστα να έχουν οι ίδιοι πλήρη συνείδηση του πράγματος).

53

Το αναλογικά πολύ κέρδος του ελληνικού καπιταλισμού από την χρεωκοπία γειτονικών του κρατών· η αναλογικά πολλή υποτιμημένη εργασία που εισήγαγε υποτιμώντας την ακόμα πιο βίαια· η αναλογικά πολλή υπερτίμηση της αξίας του σαν τοπικό σύστημα κυριαρχίας: αυτά είναι γεγονότα συμπληρωματικά.

Αντιλαμβανόμενοι αόριστα αυτό το είδος συνέχειας που στο μικροαστικό φαντασιακό έχει την μορφή του *πεπρωμένου* οι έλληνες, σαν κοινωνία και σαν κράτος, εννόησαν τις διεθνείς εξελίξεις στις αρχές της δεκαετίας του 1990 σα σινιάλο για την δική τους "εθνική απελευθέρωση". Από τα στενά - όπως τα εννοούν - όρια της επικράτειάς τους.

54

Το όραμα της Ελλάδας των δύο ηπείρων και των πέντε θαλασσών ανασύρθηκε τάχιστα εβδομήντα χρόνια μετά το συντριπτικό του στραπατσάρισμα στη Μικρά Ασία. Όχι απ' τα στόματα γραφικών εθνικιστών αλλά από επώνυμους διανοούμενους του συστήματος. Οι πιο συγκρατημένοι μίλησαν απλά για *ζώνη ελληνικής επιρροής*. Μέχρι τις πάλαι ποτέ *παραδουνάβιες ηγεμονίες*. Τα αυτοκρατορικά όνειρα του ελληνικού αστισμού των αρχών του 19ου αιώνα εισέβαλαν ορμητικά στο προσκήνιο του τέλους του 20ου.

Αν δεν έφταναν οι ερπύστριες θα τα κατάφερναν οι τράπεζες.

55

Στα 1910 ο σοσιαλδημοκράτης Χίλφερντινγκ, ο πρώτος που ανέλυσε τον *ιμπεριαλισμό* σαν πολιτικοοικονομική συμπεριφορά (κυρίως) των τραπεζιτών, έγραφε (για το "πιστωτικό κεφάλαιο"):

Με σίγουρο μάτι, κοιτάει κάτω προς το βαθυλώνιο μείγμα των λαών, και πάνω απ' όλους τοποθετεί το δικό του έθνος. Είναι ένα πραγματικό έθνος που ζει μέσα στο πανίσχυρο κράτος του και πολλαπλασιάζει ασταμάτητα τη δύναμη και το μεγαλείο του. Για την ανύψωσή του καταβάλλονται όλες οι δυνάμεις... Το κράτος, ο εχθρός του λαού, και το έθνος γίνονται ένα, και η εθνική ιδέα, η κινητήρια δύναμη, υποτάσσεται στην πολιτική. Οι αντιφάσεις των τάξεων εξαλείφονται, διαγράφονται, από την ιδεολογία που λέει ότι όλα μπαίνουν στην υπηρεσία των συμφερόντων του συνόλου. Η επικίνδυνη πάλη των τάξεων, που απειλεί τους ιδιοκτήτες και μπορεί να προκαλέσει απρόβλεπτες συνέπειες, παραχωρεί τη θέση της στις μεγάλες πράξεις του έθνους, στο μεγάλο εθνικό έργο, στον κοινό στόχο: το εθνικό μεγαλείο.

Προφητείες από το παρελθόν. Για διεθνή χρήση.

56

Αν ως τα τέλη των '80s η αντιμετώπιση του ταξικού ανταγωνισμού γινόταν με όρους κομματικών ιδεολογιών και σχέσεων συγγένειας, άρα με συστηματικούς συμβιβασμούς, η απότομη αλλαγή στην ταξική σύνθεση του εντός (κι εκτός) συνόρων προλεταριάτου και η απότομη αλλαγή στη σχετική ισχύ των ελλήνων στα Βαλκάνια διαμόρφωσαν το έδαφος ώστε ο πόλεμος της ιδιοκτησίας κατά της εργασίας να εκτραχυνθεί γινόμενος πλέον με όρους *έθνους / ενότητας νοικοκυraίων / κράτους*.

57

Δεσμός ανάμεσα στο αναγγελλόμενο εθνοκρατικό πλιάτσικο και την ατομική ιδιοκτησία ως την πιο μικρή της κλίμακα στάθηκε ένας δεσμός του οποίου η συμβολή στην καπιταλιστική ανάπτυξη είναι τόσο καίρια όσο και ανομολόγητη: η οικογένεια. Η ελληνική εκδοχή του *γυρ-ρυ* (*young - urban - professional*) δεν ήταν ο αδέσποτος τυχοδιώκτης που έχει αποεδαφικοποιηθεί πλήρως στη μητρό-πολη και κάνει "σπίτι" του την καριέρα και την επιχείρηση.... Ήταν ο *γυιός - που - γαμάει*· και δεν θα μπορούσε να υπάρξει άλλη. Ως προς το άλλο μισό του ουρανού η ελληνική οικογένεια αφομοίωσε τόσο τον πρωτοκοσμικό φεμινισμό όσο και την μεταμοντέρνα παρακμή του μετατρέποντας την "κόρη - νυφούλα - στο - πλάι - του..." σε *κόρη - γλάστρα - στο - πλάι - του...*

Καδόλου συμπτωματικά, την ίδια στιγμή που ελληνική κοινωνία απαξίωνε μαζί-κά την χειρωνακτική εργασία αποδένε μια ιδιαίτερη μορφή σεξουαλικότητας, εκείνη που ταιριάζει γάντι στο εμπόρευμα: *την εθελοδοουλεία της γυναίκαs - αντικείμενο*.

58

Το γεγονός ότι η υποτίμηση της εργασίας και της ζωής (των μεταναστών και των μεταναστριών) έγινε με μοριακό, διάχυτο, κοινωνικό - και γι' αυτό απόλυτα αποτελεσματικό - τρόπο, και το γεγονός ότι μέρος της κρατικής ισχύος πέρασε αυτόματα ως τα πιο χαμηλά της ιθαγενούς κοινωνίας (οι δολοφονίες μεταναστών εργατών, που θα μείνουν για πάντα άγνωστου αριθμού τόσο ως προς τα δύματα όσο και ως προς τους δύτες, αποτελούν μόνο ένα μέρος αυτής της εκστρατείας) είναι οι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος. Οι προσαγές της αναδιάρθρωσης κοινωνικοποιήθηκαν στην Ελλάδα με ένταση, έκταση και βάθος που ξεπέρασαν τις προσδοκίες οποιουδήποτε κεντρικά διακορφωμένου σχεδίου.

Η ελληνική κοινωνία, που υπό άλλες διεθνείς συνθήκες απειλούνταν στα '90s να βυθιστεί σε μια παρατεταμένη και πολύπλευρη κρίση, έκανε ένα μεγάλο άλμα πατώντας πάνω στα σώματα και τα πτώματα του βαλκανικού (και όχι μόνο) προλεταριάτου *εντείνοντας και διαχέοντας με κάθε τρόπο την μέγιστη βία σε βάρος του*. Γλύτωσε την "εθνική" κατάσταση βαρβαρότητας κάνοντας συστηματική εξα-

γωγή της, χοντρική και λιανική. Γλύτωσε δημιουργώντας έναν παράλληλο κόσμο, κατεχόμενο... Στο υπόγειο.

59

Το ότι ο εθνικισμός, ο ρατσισμός και η θρησκοληψία, το τρίπτυχο "πατρίς - θρησκεία - οικογένεια" που είχε μείνει για μερικά χρόνια καταχωνιασμένο, προστέθηκε στο τρίπτυχο του ευδαιμονισμού "μούρη, κώλοι και καριέρα" δεν συνιστά αντίφαση. Ούτε καν πολιτιστικού τύπου.

Η πλέον ετοιμοπόλεμη συνταγή για την στήριξη ενός συστήματος σε λανθάνουσα κρίση, η πλέον αποτελεσματική γραμμή για την έφοδό του μπροστά (όταν τα δεδομένα την ευνοούν), βρίσκεται στις αποσκευές των ιστορικών του βεβαιωτήτων. Στα 1992 η ελληνική κοινωνία δεν ήταν διχασμένη ανάμεσα στους οπαδούς του life style και τους οπαδούς της "ελληνικότητας της μακεδονίας". Τα δύο τρίπτυχα σχηματοποιούσαν εναλλακτικές αλυσίδες νοημάτων και συνθημάτων λεηλασίας, υποτίμησης και φθόνου· διαφορετικές μόνο ως προς την ηλικία και την γενεαλογία τους.

Ακριβώς γι' αυτό ο εθνικισμός, ο ρατσισμός και η θρησκοληψία δεν νομιμοποιήθηκαν στα '90s μόνο σαν η παραδοσιακή αξία των κοινωνικών σχέσεων. Αλλά και σαν (κάποτε κυρίως σαν) η εύλογη απάντηση στο μεταμοντέρνο *δικαίωμα στην ταυτότητα*. Ό,τι απ' την "παράδοση" έμοιαζε ξεπερασμένο αφηνόταν εύκολα στην άκρη. Αφού υπήρχε πάντα πλεόνασμα επιχειρημάτων υπέρ του αυτονόητου της εθνικιστικής, ρατσιστικής και θρησκοληπτικής πανούκλας από την φρέσκια σοδειά. Τη σοδειά της καταναλωτικής ηθικής.

60

Σε κάθε περίπτωση δεν επρόκειτο παρά για παραλλαγές νομιμοποίησης και ισχυροποίησης της ταξικής ανωτερότητας των ντόπιων έναντι των (βαλκανικής, ασιατικής, αφρικανικής καταγωγής) "ξένων". Σε κάθε περίπτωση δεν επρόκειτο παρά για σφαίρες ενός ακήρυχτου (καθότι μονομερούς) ταξικού πολέμου.

Στην lifestyle ορολογία το θέμα τέθηκε καθαρά: *πώς είναι δυνατόν οι πεινάλες να κουνιούνται στους χορτάτους;*

61

Η πρώτη νίκη στον καινούργιο, ασταθή παγκόσμιο καταμερισμό εξουσίας, ήταν η νίκη του Μάαστριχτ. Υμνήθηκε σαν εθνικός θρίαμβος. Έκτοτε οι ευρωπαϊκές χρηματοδοτήσεις προς την ελληνική οικονομία έγιναν το μεταπολεμικό (μετά τον 3ο, ψυχρό παγκόσμιο πόλεμο) *σχέδιο Μάρσαλ*. Επανάληψη στην *εξαργύρωση της γεωπολιτικής θέσης του ελληνικού κράτους μέσα στον παγκόσμιο ενδοκαπιταλιστικό ανταγωνισμό*. Ενίσχυση της νέας εθνικοφροσύνης, με την ίδια

παλιά έννοια της αποδοχής και της αφοσίωσης στη δια/νομή κονδυλίων (αλλά και νόμων, εξαιρέσεων, κλπ) που διαχειρίζεται το κράτος.

62

Η συμμετοχή των ελλήνων (σαν επίσημο κράτος, σαν μυστικές υπηρεσίες, σαν παρακρατικές συμμορίες, σαν κόμματα, σαν εκκλησία, σαν εκπαιδευτικό σύστημα, σαν κοινωνικές πρωτοβουλίες, σαν μήντια, σαν επιχειρηματίες, σαν οργανικοί διανοούμενοι) στο σφαγείο της Βοσνίας υπήρξε, ως τα μέσα της δεκαετίας του '90, η προκαταρκτική παρέλαση ενός ταξικού συμπλέγματος εξουσίας που είχε πετύχει την μέγιστη εσωτερική συνοχή του. Οι όποιες διαφορές ήταν διαφορές τακτικής. Ελάχιστοι διαφωνούσαν ότι οι έλληνες δικαιούνται να κατακτήσουν τόσο ένα μέρος του νεοδημιούργητου κράτους της Μακεδονίας όσο και τον αλβανικό νότο. Οι μόνες σοβαρές διαφορές ήταν σχετικά με το "πως".

63

Ελάχιστοι διαφωνούσαν για το ότι οι βαλκάνιοι προλετάριοι είναι γεννημένοι για να υπηρετούν τους έλληνες. Οι βασικές διαφορές ήταν σχετικά με το "πως". Ελάχιστοι διαφωνούσαν ότι η σκλαβιά (ο καθόλου μισθός) είναι πολύ πιο κερδοφόρα εκμετάλλευση της εργασίας και της ζωής απ' την μισθωτή σύμβαση. Οι σοβαρές διαφωνίες ήταν σχετικά με το "πόση ακριβώς σκλαβιά"... *ώστε να μην χάσουμε τον ευρωπαϊκό ανθρωπισμό μας*. Ελάχιστοι διαφωνούσαν ή διαφωνούν ότι μέτρο της κοινωνικής θέσης του καθενός είναι το πόσους "αλβανούς" μπορεί να βάλει στη δούλεψή του και το πόσες "ρωσίδες" μπορεί να γαμήσει... Η μόνη διαφωνία ήταν και είναι το "με ποίο τρόπο θα υπάρχουν αρκετοί αλβανοί και αρκετές ρωσίδες just in time για όλους".

64

Η Βοσνία, που έγινε ανάμεσα στα 1992 και στα 1995 πεδίο ολοκληρωτικού ταξικού πολέμου από την μεριά των διεθνών και των τοπικών αφεντικών (εισαγωγή σε όλες τις επόμενες παρόμοιες εκστρατείες που συνεχίζονται αλλά και σ' αυτές που δεν έχουν ξεκινήσει ακόμα...) οι Βόσνιοι άνδρες και γυναίκες, υπέστησαν πρώτοι στον πρώτο κόσμο μετά το τέλος του 3ου παγκόσμιου πολέμου, μόνοι και καταγέλαστοι, την απόδειξη του πόσο μακριά μπορεί να πάει η καπιταλιστική μηχανή όταν τα καλύτερα κράτη της αποκαταστήσουν την εσωτερική κοινωνική τους ειρήνη και συ(νε)νοχή.

65

Στη Βοσνία οι έλληνες σκότωσαν, βίασαν, έκαψαν, κατέστρεψαν, ενίσχυσαν ηθικά, οικονομικά, πολιτικά, ιδεολογικά, διπλωματικά, στρατιωτικά δολοφόνους, βιαστές και καταστροφείς, τους χειροκρότησαν, τους θεώρησαν τους καλύτερους φίλους τους, τους έκαναν επίτιμους δημότες, επίτιμους διδάκτορες.... Απ' την άκρα δεξιά έως την άκρα αριστερά.... Αποδεικνύοντας πόσο μακριά μπορεί

να πάει η δική τους *εθνική / κρατική* καπιταλιστική μηχανή.

66

Η Βοσνία δεν "έγινε - και - πάει - τέλειωσε". Παρότι και στο παρελθόν το μεγαλύτερο μέρος της ντόπιας κοινωνίας σε πλήρη αρμονία με το κράτος έδειξε τις κανιβαλικές του ορέξεις και δυνατότητες (στην Κύπρο ανάμεσα στα 1963 και 1974) η Βοσνία, όσον αφορά τους Έλληνες, είναι η αιμοβόρα τελετή της καπιταλιστικής τους ενηλικίωσης.

Σκέπασαν τον θάνατο των Βόσνιων τόσο πολύ κάτω από την δικιά τους επαρχιώτικη αθωότητα και μισοκακομοιριά του "κατατρεγμένου" από τις διεθνείς συνωμοσίες ώστε θα ξαναγουρίσουν σ' αυτήν μόνο για να επαναλάβουν την ίδια τελετή κανιβαλισμού, ακόμα καλύτερα. Σα να είναι η "*πρώτη φορά*" τους.

Η αριστερά έχει κάνει ό,τι μπορεί επ' αυτού.

67

Υπάρχουν κατά καιρούς ημερομηνίες που μπορούν να παίξουν την σηματοδούρα ενός *πριν* κι ενός *μετά*. Η ελληνική συμμετοχή στη σφαγή των Βοσνίων (σαν πράξη εξωτερικής πολιτικής) και το με χίλιους τρόπους μακελειό σε βάρος των μεταναστών και των μεταναστριών (σαν πράξεις εσωτερικής πολιτικής) αποτελούν όχι κορυφαίες χρονολογίες αλλά *κομβικές πράξεις* ολοκληρωτικού ταξικού πολέμου, εκ μέρους των αφεντικών και των λακέδων τους.

68

Η συμμετοχή στον πρώτο πόλεμο στο Ιράκ (1991) και στην "ειρηνευτική" αποστολή στη Σομαλία (1994) ήταν μερικά πρώτα επίσημα δείγματα της ελληνικής διαδεσιμότητας, κράτους και κοινωνικού ιστού, να κερδηθούν *ανταλλάξιμες* θέσεις σε ανταγωνισμούς πλανητικής κλίμακας. Στην πραγματικότητα μόλις η ελληνική βουλιμία απογοητεύτηκε από τους σέρβους αδελφούς ως προς την μοιρασιά του κράτους της Μακεδονίας, το 1995, στράφηκε στο σχέδιο περικύκλωσης του τουρκικού κράτους. Για τα επόμενα χρόνια η προς ανατολάς επέκταση (της ζώνης επιρροής της δραχμής και του ελληνικού στρατού) έγινε το κύριο εθνικό καθήκον. Ήταν τότε που οι Έλληνες θα απελευθέρωναν από τον τουρκικό ζυγό όχι μόνο τους κούρδους αλλά και τους αρμένιους, και τους αλεβίτες... Ακόμα ακόμα και την τουρκική αστική τάξη των προς το Αιγαίο παραλίων.

69

Η δεύτερη μεγάλη νίκη των Ελλήνων τη δεκαετία του '90, αυτή που γιόρτασαν (και εν τέλει πένθησαν) περισσότερο από κάθε τι, ήταν η πανηγυρική ένταξή τους στην μεγάλη οικογένεια των *παικτών του χρήματος*. Το χρηματιστηριακό πάρτυ, που στην Αθήνα ξεκίνησε όταν αλλού τα φώτα είχαν σβήσει, υπήρξε η κορύφωση της πίστης ότι *το χρήμα παράγει χρήμα μόνο του*, απλά και μόνο κυκλοφορώντας. Αν και με αυστηρά υλικούς όρους μια τέτοια πίστη είναι πρωτόγονη στον

καπιταλισμό, με όρους ιδεολογικούς είναι εξαιρετικά λειτουργική. Αποτελεί σπονδή στην συσσώρευση με κάθε μέσο και όλα.

70

Πού βρέθηκε και πού χάθηκε όλα αυτά τα χρόνια το κέντρο της ανασύνδεσης του εσωτερικού ταξικού εχθρού, του πολυεθνικού προλεταριάτου; Στην σιωπή, στις φυλακές, στα ορεινά περάσματα, στις βάρκες, στα στρατόπεδα συγκέντρωσης, στα διαμερίσματα Joy Divisions, στις κλούβες, στα δικαστήρια, στα ανήλιαγα υπόγεια πολυκατοικιών, στους στάβλους, στα ναρκοπέδια... Αλλά και σε όλες τις θέσεις εργασίας όπου η ένταση της εκμετάλλευσης αποτελεί την πηγή του κέρδους.

Η καρδιά της καινούργιας σύνδεσής του προλεταριάτου, τέθηκε υπό απαγόρευση - κι όχι μόνο πολιτικά, όπως είχε κάνει η παλιά εθνικοφροσύνη στον καιρό της. Η αιμοραγούσα καρδιά της νέας προλεταριακής σύνδεσης στην Ελλάδα, οι μετανάστες και μετανάστριες, απαγορεύτηκε υπαρκτά. Σ' αυτούς τους "ξένους" προλετάριους απαγορεύτηκε να κυκλοφορούν εκτός εργασίας, απαγορεύτηκε να έχουν οποιοδήποτε κόστος (πάνω απ' την γενναιοδωρία των ντόπιων μικροαφεντικών), απαγορεύτηκε να κοιτούν, να μιλούν, να αναπνέουν, να ζουν.

Θέλαμε εργασία και μας προέκυψαν άνθρωποι σχολιάζαν πικρόχολα διάφοροι ευαίσθητοι. Κρύβοντας το πραγματικό όνομα της διαχείρισης ενός τέτοιου ατυχήματος: απαρτχάιντ.

71

Αντίθετα δεν έλειψαν όλες εκείνες οι φωνές που κάποτε ακούστηκαν στο όνομα της εργατικής τάξης και της χειραφέτησής της... αλλά έγιναν πλέον, και έγιναν οριστικά, ρητορία των μικροαστών, της βίας, των προκαταλήψεων και των φόβων τους. Η ελληνική κομμουνιστική αριστερά, ηττημένη και στρατιωτικά το '50, επιβίωσε επί δεκαετίες σαν ο καϋμός υπέρ της δημοκρατίας - και της "εθνικής ανεξαρτησίας". Η νέα άκρα αριστερά, αυτή που σχηματίστηκε μετά το παγκόσμιο 1968, προς στιγμήν (ανάμεσα στο 1973 και στο 1977) προσπάθησε να διαρρήξει το ταμπού των δημοκρατικών ορίων - για να ενταχθεί σ' αυτά πανηγυρικά και επ' αμοιβή μετά την νίκη της σοσιαλδημοκρατίας το '81.

Ό,τι περίσσευε ακόμα αριστερότερα, το πεδίο των λιγότερο ή περισσότερο συγκεκριμένων αντικοινοβουλευτικών και αντιαυταρχικών ιδεών, αυτό που κάποτε ήταν ο "χώρος", σαρώθηκε ουσιαστικά απ' την ίδια την κοινωνική κίνηση απ' το 1985 και μετά.

72

Αυτή η αλυσιδωτή σχέση, όπου ο κάθε φορά "αριστερότερος" ήταν ταυτόχρο-

να οι τύψεις και η ουρά του "λιγότερου αριστερού", έχασε οριστικά την αξία της ακόμα και σαν θέαμα στο διάστημα από το 1989 ως το 1992. Ο ρεφορμισμός έπαψε να αποτελεί δεξαμενή εναλλακτικών λύσεων για την διαχείριση του ταξικού ανταγωνισμού απ' την στιγμή που νίκησε ιδεολογικά - η μεγάλη κατάρρευση του ανατολικού μπλοκ βαφτίστηκε σαν η θεαματική τυπική επικύρωση αυτής της ιδεολογικής νίκης. Ουσιαστικά ωστόσο από την στιγμή που χάθηκε απ' τον ορίζοντα η *κοινωνική, ταξική* προοπτική της ανατροπής οι μεταρρυθμίσεις έγιναν περιττή πολυτέλεια.

Ανάλογα έπαψε ο αριστερισμός να αποτελεί ερινύα του ρεφορμισμού. Η σχέση πολιτικής (με τη μορφή των κομμάτων) και κοινωνικής κίνησης όπως είχε διαμορφωθεί στη δεκαπενταετία μετά την χούντα ανατράπηκε ως προς τις βασικές της παραδοχές όταν ωρίμασαν οι μετασχηματισμοί στα τέλη της δεκαετίας του '80. Από εκείνη την περίοδο και πέρα η ελληνική κοινωνία *δεν χρειαζόταν ιδεολογικά άλλοθι για να κάνει τις δουλειές της*. Ούτε "αριστερά" ούτε "αριστερότερα".

73

Στην πιο εκρηκτική στιγμή ταξικής αντιπαλότητας αυτής της περιόδου οι υπό απαξίωση βιομηχανικοί εργάτες των προβληματικών (και οι εργάτες μεταφορών της ΕΑΣ) βρέθηκαν αντιμέτωποι με ένα σύστημα (ρητής ή όχι αδιάφορο) ενιαίας πολιτικής διαχείρισης. Ενιαίας διαχείρισης της αναδιάρθρωσης. Ένα πέρασμα είχαν να ανοίξουν απ' την μεριά τους, κι αυτό ήταν το πέρασμα στη συνειδητή *ταξική αυτονομία*. Το ότι δεν το πέτυχαν (ή δεν το δέλησαν) δεν άλλαξε σε τίποτα τα δεδομένα: οι παραλλαγές της καθεστωτικής *εσωτερικής* πολιτικής είχαν ήδη ενοποιηθεί. Και αυτή η ενοποίηση μπορούσε να είναι ωμή.

Από την άλλη η ενοποίηση της *εξωτερικής* πολιτικής μέσα απ' την λιγούρα για το αίμα των βαλκανίων έριξε και τις τελευταίες μάσκες του *πατριωτισμού της "εθνικής ανεξαρτησίας"*. Οι εδελοντές των στρατιωτικών απειλών και των οικονομικών "διεσόδσεων" θα σκούπιζαν πια τις αρβύλες τους και τα λάστιχα των 4Χ4 αυτοκινήτων τους στα ιδεολογικά κουρέλια της μικρής πλην τίμιας Ελλάδας.

74

Μεγάλο μέρος, τέλος, από την παραδοσιακή μεσολάβηση των κομμάτων ανέλαβαν τα μήντια. Καθόλου τυχαία το πρώτο κύμα στελεχικού δυναμικού των "απελευθερωμένων" ραδιοφώνων και καναλιών προήλθε από τα κομματόσκυλα, μικρά και μεγάλα, της δεκαετίας του '80. Η καπιταλιστική ανάπτυξη / κρίση / αναδιάρθρωση και κυρίως η κοινωνική ενσωμάτωσή τους τροποποίησε και στην Ελλάδα - όπως παντού στον ώριμο καπιταλισμό - τη δημόσια σφαίρα. Τη γενική ιδέα της έκφρασης, διαμόρφωσης και διαχείρισης των κοινωνικών σχέσεων.

Την σύνδεση, την εκφορά (και σε γενικές γραμμές την ακύρωση) των κατακερματισμένων αιτημάτων μιας κοινωνίας όπου το ατομικό και το συντεχνιακό *Εγώ*

είχε πάρει την θέση του ταξικού *Εμείς* ανέλαβε αυτός ο καινούργιος για τα ντόπια δεδομένα "εκπρόσωπος": ο δημοσιογράφος - υπάλληλος ιδιωτικής επιχείρησης. Η ευκολία με την οποία η αγορά εμπορευμάτων διανθίστηκε από τις καταγγελίες των "προβλημάτων" των υπηκόων στα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του '90 υπήρξε το ίδιο εντυπωσιακή με την μετατροπή των αγέρωχων υποτίθεται πολιτικών εκπροσώπων σε μαϊντανούς των μήντια.

75

Καθώς ο ένας κρίκος της αριστερής αλυσίδας έπαψε να είναι το άλλοθι του άλλου, θα έπρεπε να τα βγάλουν πέρα ο καθένας μόνος του. Τα έβγαλαν και τα βγάζουν (όσο μπορούν) αναπτύσσοντας εκείνο το γενικό χαρακτηριστικό που δεν *αντιπροσωπεύει* αλλά *πλεονάζει* στις κοινωνικές σχέσεις. Και είναι άρα καθολικά αναγνωρίσιμο: τον *καιροσκοπισμό*.

76

Καιροσκοπισμός είναι ένα όνομα για τον αγώνα επιβίωσης με κάθε μέσο. Και τα μέσα επιβίωσης των κομμάτων (νοούμενων σαν φορέων πολιτικής εξουσίας *με τον παλιό τρόπο*) σε μια ώριμη καπιταλιστική αγορά, συγκλίνουν σ' ένα απόφθεγμα: την αλήθεια της "κοινής γνώμης". Η κοινή γνώμη έγινε πελάτης των κομμάτων· και τα κόμματα πελάτης της.

77

Η μικροαστικοποίηση που γενικευόταν ήδη από τα eighties· ο ηγεμονικός ρόλος των μήντια· και η αμηχανία των παραδοσιακών κομματικών μηχανισμών ως προς το τι απέμενε να μεσολαβήσουν καθιέρωσε στα nineties και στην καθεστωτική πολιτική τις τεχνικές και τα εργαλεία της προώθησης εμπορευμάτων. Τις δειγματοληπτικές *έρευνες γνώμης* και τις ανάλογες *προβολές* του δημόσιου λόγου στα δειγματοληπτικά ευρήματα.

Την εποχή που οι οικονομικές μηχανές του καπιταλισμού έψαχναν στην παραγωγή και στην κατανάλωση την μεταφορτική τους ρύθμιση, οι πολιτικές του μηχανές ανακάλυψαν την γοητεία του φορντικού έλεγχου ποιότητας: την δειγματοληψία.

78

Για την αριστερά και την άκρα αριστερά, των οποίων το στελεχικό δυναμικό έπρεπε να επιβιώσει αναμασώντας ξανά και ξανά μια υποτιθέμενα ιστορική (και στην πραγματικότητα ξεπερασμένη) αναγκαιότητα *καθοδήγησης των μαζών* ο καιροσκοπισμός αποκαλύφθηκε (εκτός ελάχιστων εξαιρέσεων) σ' όλο το κυνικό του μεγαλείο στην περίπτωση των συλλαλητηρίων για την Μακεδονία. Ενόσω ο περίφημος "λαός" διάλεγε τους καθοδηγητές του ανάμεσα σε κρατικούς και παρακρατικούς υπαλλήλους σχεδόν κανείς από τους αριστερούς και ακροαριστερούς ταγούς της "απελευθέρωσής" του δεν τόλμησε να επιτεθεί στον *ανοικτό*

και γενικευμένο νεοναζισμό. Γιατί ο λαός έχει πάντα δίκιο. Όπως ο πελάτης.

79

Αν η γενική ιδέα του κράτους των κομμάτων ήταν να γίνουν οι μηχανισμοί του μεσολαβητές των ταξικών συγκρούσεων και τελικά ιμάντες διαμόρφωσης των κοινωνικών συμπεριφορών, η επιτυχία τους ήταν τέτοια ώστε οι κοινωνικές συμπεριφορές εξέλιξαν τους κομματικούς μηχανισμούς σε λόμπυ. Η μικροαστικοποίηση, η νομή (ή η καθολική κοινωνικά προσδοκία νομής) οφελμάτων από και διαμέσου του κράτους, το hype της κατανάλωσης και του life style παρήγαγαν τις δικές τους πολιτικές, ήτοι τις δικές τους τακτικές κινήσεις μέσα σε μια συνολικά διαφοροποιημένη δημόσια σφαίρα. Όσο ήταν λογικό να μιλάει κανείς για νεοφιλελεύθερες πολιτικές όσον αφορά κρατικές δράσεις, άλλο τόσο ήταν απαραίτητο να αναγνωρίσει τις νεο-κρατικοποιούμενες κοινωνικές πρακτικές, μέσα στον πόλεμο - όλων - εναντίον - όλων. Το "νεοκρατικοποιούμενες" αποτελεί νεολογισμό κατ' αναλογία του "νεοφιλελευθερισμού": περιγράφει την απ' τα κάτω ανανέωση της σχέσης ανάμεσα στο ατομικό συμφέρον και στη νομιμοποιημένη βία της επιβολής του.

80

Η διαλεκτική ανάμεσα στη γενική ελευθεριακότητα (του εμπορεύματος) και στην εξίσου γενική νομιμοποίηση της διάχυτης βίας σε ρυθμιστή των κοινωνικών ιεραρχιών πέρασε εντελώς απαρατήρητη από τους τυπικά κατάλληλους να την εντοπίσουν και να την πολεμήσουν: εκείνους κι εκείνες που ορκίζονταν στην εχθρότητα (τους) απέναντι σε κράτος και κεφάλαιο. Η περίφημη αντιεξουσιαστική αντίληψη που στις αρχές της δεκαετίας του 1980 ήταν ακόμα σε θέση να υποδεικνύει την κοινωνική βάση τόσο του κράτους όσο και του κεφάλαιου (φυλακές - στρατός - ψυχιατρεία: αυτή είναι η εξουσία· η αυτοοργάνωση των εργατών θα γίνει ο τάφος των αφεντικών· θάνατος στ' αφεντικά - δεξιά κι αριστερά: τρία ενδεικτικά συνθήματα των οποίων η δυναμική μπορεί να νοηθεί μόνο σε σχέση με το τότε ευρύτερο ιδεολογικό περιβάλλον τους) αυτή λοιπόν η αντιεξουσιαστική αντίληψη δέκα χρόνια μετά, στα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1990 αποδεικνυόταν κενή διαπιστώσεων, προσανατολισμών, περιεχομένου.

81

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό ότι το φάσμα των αντιεξουσιαστικών αντιλήψεων έχει όντως κοινωνική καταγωγή. Που μπορεί να ανιχνευτεί μέσα στο πλήθος των επιμέρους μετώπων που άνοιξαν τα αντιαυταρχικά / ελευθεριακά ζητούμενα της πρωτοκοσμικής νεολαίας διεθνώς απ' την δεκαετία του '60 και μετά. Οι αντιεξουσιαστικές αντιλήψεις, εννοημένες σαν ευρύτερες κοινωνικές συμπεριφορές κατάγονται απ' τις πρωταρχικές αρνήσεις / αντιθέσεις στην οικογένεια, το σχολείο, καθώς και απ' την αφηρημένη απόρριψη της ιδέας της δημόσιας τάξης. Επιπλέον (όπως εξάλλου συνέβη παντού στον αναπτυσσόμενο καπιταλιστικά κόσμο)

οι αντιεξουσιαστικές αντιλήψεις επενδύθηκαν με τον συμβολικό αντικοφορμισμό της εντατικής νεολογιστικής διασκέδασης. Sex 'n' drugs 'n' rock 'n' roll και απόρριψη της ηθικής της μισθωτής εργασίας.

Ακριβώς γι' αυτό οι αντιεξουσιαστικές ιδέες, πρακτικές, συμπεριφορές, αντίθετα με ό,τι έχει συμβεί με την ιστορική πολιτική αριστερά, αντλούσαν την δύναμη και την διεισδυτικότητά τους απευθείας απ' την (έστω επιλεκτική) *κοινωνικότητά τους* και όχι από την επάρκεια ενός υποτιθέμενου σχεδίου για την κατάληψη (ή την καταστροφή) του κράτους. Οι αντιεξουσιαστικές αντιλήψεις, στα καλύτερα και στα χειρότερα τους, έχουν υπάρξει ιστορικά μάλλον *ρεύμα διάχυτων κοινωνικών αρνήσεων* παρά *μοντέλο πολιτικής οργάνωσης ή πρόγραμμα*.

82

Μ' αυτά τα δεδομένα οι αλλαγές στις κοινωνικές σχέσεις και τα πρότυπα απ' τη δεκαετία του '80 και μετά δεν θα μπορούσαν παρά να επηρεάσουν άμεσα, και με ειδικό τρόπο, τα υποκείμενα των αντιεξουσιαστικών αντιλήψεων. Η αλλαγή στην ταξική σύνθεση της ελληνικής κοινωνίας (που έβαλε στη θέση της απειθαρχης νεολαίας ως προβλήματος "δημόσιας τάξης" τους μετανάστες εργάτες)· η μετατροπή της "αυτοδικίας" από συμβολική ριζοσπαστική άρνηση της αστικής νομιμότητας σε γενική μικροαστική υπερφαλάγγιση των νόμων (: παίρνω την καραμπίνα μου και καθαρίζω)· το γεγονός ότι η εποχή που το σύνθημα "το πάθος για ζωή και η υπερβολή ορίζουν τον δρόμο για την εκτροπή" ηχούσε προκλητικά είχε τελειώσει μέσα στον δρίαμβο του γενικού ευδαιμονισμού του εμπορεύματος και της κατανάλωσης· το ότι οι δυτικότερες πολιτιστικές ιδιαιτερότητες της ντόπιας νεολαίας (ντύσιμο, μουσική) γεννούσαν δυσφορία και απόρριψη για τον "επαρχιωτισμό" και την "καθυστέρηση" των βαλκάνιων και ασιατών μεταναστών· αυτές και άλλες ρωγμές στις *ιδεολογικές βεβαιότητες* μας στο αντιεξουσιαστικό πεδίο μετέτρεπαν τις αρνήσεις του χτες σε μικρομεσαία καθημερινότητα του σήμερα. Αυτό λέγεται αφομοίωση.

Θα έπρεπε να εφεύρουμε τις νέες αρνήσεις - διαφορετικά ο εξτρεμισμός θα γινόταν (κι αυτός) στυλ. Η κρίσιμη στιγμή γι' αυτήν την επιλογή προέκυψε πρακτικά μέσα στην καρδιά της περιόδου 1989 - 1992 και των αναταράξεών της, στις αρχές του 1990 στην κατάληψη του Πολυτεχνείου. Ήταν μια ιστορική στιγμή πίσω απ' τα κάγκελα ενός χώρου μυθοποιημένου απ' την πολιτική και την ιδεολογία (αλλά και τους κοινωνικούς μετασχηματισμούς) τόσο πολύ ήδη, ώστε - σαν από μια ιστορική σκηνοθεσία - *σ' εκείνο το δυσιαστήριο και τότε* μπορούσε να κριθεί η λύτρωση ή η φάρσα.

83

Σε γενικές γραμμές συνέβη το χειρότερο. Το στυλ νίκησε. Ο αντιεξουσιαστικός "χώρος" άρχισε να κλείνεται στον εαυτό του, έναν εαυτό υποτιθέμενα υπερϊστορικό, πράγμα που έκρυψε τα περισσότερα απ' τα ενδεχόμενα περάσματα της κριτικής θεωρίας και πράξης. Την στιγμή που ήταν περισσότερο από ποτέ επείγοντα.

Δεν ήταν λίγοι εκείνοι που επωφελήθηκαν απ' αυτήν την εξέλιξη. Και δεν υπήρξε καθόλου τυχαίο το γεγονός ότι η χρεωκοπία των κοινωνικών αναφορών καλύφθηκε επιτίδεια από την μυθοποίηση της βίας και την λατρεία της κάθε είδους χειραγωγήσιμης μορφής "ηρωισμού".

84

Το *αόρατο και διάχυτο πλέγμα αρνήσεων* (που κάποιοι καθεστωτικοί έφτασαν να το ονομάσουν άλλοτε "κράτος - των - Εξαρχείων" και άλλοτε "κόμμα - του - γκέτο") σερβιρίστηκε την δικιά του μερίδα απ' τα γενικά αδιέξοδα. Ίσως την πλέον δηλητηριώδη. Μυθοποίησε τον μηδενισμό της συμβολικής καταστροφής (η βία είναι μαγική: ένα γλαφυρό σύνθημα για τα '90s...) ανοίγοντας διάπλata τον δρόμο για κάθε πρακτική συλλογικής πολιτικής *στασιμότητας και ακύρωσης*.

85

Το γεγονός ότι έγινε ανεκτή η ανακήρυξη των πλέον ριζικών αποτυχιών σε νίκες σήμαινε πως όλο και περισσότεροι εξτρεμιστές αναγκαζόμασταν να *ανεχτούμε πολλά*. Πράττοντας, ή ακόμα χειρότερα αδρανώντας. Στο όνομα κάποιας μεταφυσικής πίστης, στο όνομα της επιβίωσης των συμβόλων. Το προτελευταίο έκτρωμα της ταξικής ειρήνης είναι αυτό: η *αδιαφορία* των επαναστατικών εξαγγελιών για τα *κοινωνικά υποκείμενα και τις συγκεκριμένες συνθήκες* απ' τις οποίες θα έπρεπε να προέρχονται· η μετατροπή τους άρα σε κενό περιεχομένου κήρυγμα, σε φλυαρία, σε άλλοθι, σε καθαρή ιδεολογία.

86

Γράφτηκε πριν σχεδόν 40 χρόνια από την Καταστασιακή Διεθνή:

Η ιδεολογία, όσο "επαναστατική" κι αν είναι, βρίσκεται πάντα στην υπηρεσία των εξουσιαστών, είναι το σήμα κινδύνου που δείχνει τον μεταμφιεσμένο εχθρό.

Οι μεταμφιεσμένοι σε φίλους εχθροί, οι μεταμφιέσεις γενικά, έγιναν για την δεκαετία του '90 κάτι συνηθισμένο. Και αποδεκτό.

Στον "αντιεξουσιαστικό χώρο" όπως και στην κοινωνία.

87

Κάτι συνηθισμένο· όχι όμως απόλυτη συνθήκη. Μέσα στη δίνη των *επαναστατικών στυλ* υπήρξαν εγχειρήματα, σκέψεις, επιθυμίες, συλλογικότητες και άτομα απ' τον α/α "χώρο", που ακόμα κι αν δεν κατάφεραν πάντα να αναδείξουν αντιθέσεις *κοινωνικές* ή να τις αναλύσουν με συνοχή είχαν πάντως σταθερό προσανατολισμό προς αυτές. Οι καταλήψεις σπιτιών, απ' το τέλος της δεκαετίας του '80 ως τις αρχές της δεκαετίας του '90, αν και περιορισμένες σε αριθμό, έθεσαν πρακτικά το ζήτημα της *συλλογικής προλεταριακής αυτοαξιοποίησης στο κατοικείν*, έξω κι ενάντια στο εμπόρευμα. Έθεσαν πρακτικά το ζήτημα μαζί με τις δυσκολίες του. Οι αυτοδιευθυνόμενοι ραδιοφωνικοί σταθμοί (ένα εγχείρημα με

μεγάλη και υπόγεια ιστορία που κορυφώθηκε πολιτικά στη Θεσσαλονίκη στις αρχές της δεκαετίας του '90) αποτέλεσαν, ακριβώς την περίοδο της γενίκευσης της μεσολάβησης των μήντια, πειράματα συλλογικής αντιμεσολαβητικής αξιοποίησης του ραδιοφώνου - αναδεικνύοντας ξανά δυνατότητες και δυσκολίες.

Μετρημένοι στα δάκτυλα του ενός χεριού πολιτικοί πυρήνες μέσα απ' το φάσμα της αντιεξουσίας επιχείρησαν στο πρώτο μισό της δεκαετίας του '90 να οργανώσουν την κριτική ανάλυση ζητημάτων σχετικών με την κυριαρχική οργάνωση της εργασίας, της διασκέδασης, της κατανάλωσης, της εκπαίδευσης ή του στρατού - δημιούργησαν μια παρακαταθήκη απόψεων, στοχεύσεων, μεθόδων και δράσεων. Ομάδες αυτοδιοικουμένων κοινωνικών κέντρων (νεολοιϊστικά στέκια) επιχείρησαν να δημιουργήσουν κύτταρα ανταγωνιστικής αυτοαξιοποίησης του "ελεύθερου χρόνου" μέσα στην έρημο της κατανάλωσης· αλλού πέτυχαν, αλλού απέτυχαν. Πολιτικά έντυπα μικρής κυκλοφορίας κράτησαν ανοικτούς μερικούς δρόμους κριτικής ανάλυσης της αναδιάρθρωσης επιχειρώντας να δέσουν ξανά θεωρία και πράξη.

88

Ενώ η ζώνη αντιδεσμικής αμφισβήτησης μετατράπηκε απ' το δεύτερο μισό της δεκαετίας του '80 κι ακόμα περισσότερο στη δεκαετία του '90 σ' ένα άτυπο κοινοβούλιο αλληλοϋποβλεπόμενων ομάδων και σ' ένα στείρο περιβάλλον ιδεολογικής αυτάρκειας και σύγχυσης, απόνερα του γενικότερου κοινωνικού συντηρητισμού, δεν έπαψε ωστόσο να υπάρχει στα όριά της ένα είδος *κοινωνικής αντιπολίτευσης*. Ένα ασυνεχές νήμα συνδέει τα έργα, τις ημέρες και τις νύχτες αυτής της αντιπολίτευσης, ένα ασυνεχές νήμα που περνάει μέσα και από ηρωϊκές και πένθιμες στιγμές της αντιεξουσίας (οδομαχίες, δυναμικές καταλήψεις, αντιφασιστικές δράσεις), ένα νήμα με τις απότομες διακοπές του, τα πιασγυρίσματα των υποκειμένων του, την αστάθεια και τις αβεβαιότητές τους, τις ανανεωμένες εκκινήσεις άλλων.

89

Αυτή η αντιπολίτευση υπήρξε συνήθως μειοψηφική μέσα στον "αντιεξουσιαστικό χώρο" (αν και ορισμένες στιγμές κεντρικότερη στις δράσεις του) χωρίς σταθερή επεξεργασία των διακριτικών της χαρακτηριστικών και χωρίς αποφασιστική οριοθέτηση απ' το *μεροδούλι - μεροφάι της μισοπολιτικής - μισοπολιτιστικής επιβίωσης*. Γι' αυτό έχει λεηλατηθεί και πλαστογραφηθεί κατά βούληση τόσο απ' τους ιδεολογικούς χειραγωγούς όσο και απ' το mainstream εξτρεμιστικό κουλτούρο.

Αυτή η αντιπολίτευση, που έκανε όταν χρειάστηκε στην άκρη τις αγκυλωμένες βεβαιότητες των συμβόλων για να διασώσει την γόμιμη αβεβαιότητα των περιεχομένων, αυτή η αόρατη τάση μέσα στην συρρικνωμένη στα *nineties* αντιεξουσιαστική ζώνη, μ' όλες τις αδυναμίες,

τις ανεπάρκειες και τις αστοχίες της, αλλά κυρίως με τους αδιαπραγμάτευτους προσανατολισμούς της στα κοινωνικά ανταγωνιστικά κινήματα αποτελεί την κοινή αναφορά όσων υπογράφουμε αυτή τη διακήρυξη.

Αποτελεί την κοινή μας κληρονομιά.

90

Ενόσω τα υλικά δεδομένα της λεηλασίας της εργασίας, την δημιουργικότητας, της αισθαντικότητας και κάθε πλευράς της ζωής και των κοινωνικών σχέσεων είναι βίαια παρόντα περισσότερο από ποτέ, κι ενόσω οι κοινωνικές δυνατότητες δημιουργίας είναι σήμερα πλουσιότερες παρά ποτέ, το μίσος των δημιουργών του κόσμου ενάντια στην τάξη των ιδιοκτητών δεν ξεσπάει με την ένταση και την ευστοχία που θα προέβλεπε η ιδεολογία των "αντικειμενικών συνθηκών" για την κοινωνική απελευθέρωση. Αλλά αυτή η περιβόητη ιδεολογία είναι ιστορικά δικαιωμένη μόνο σαν *εκ των υστέρων* "εξήγηση" των μαχών που έδωσε και δίνει το παγκόσμιο προλεταριάτο. Διαφορετικά έχει υπάρξει μέρος της χειραγωγής του - από τους ειδικούς της διάγνωσης της δήθεν "ωρίμανσης" των ταξικών αντιθέσεων.

91

Όποτε αυτοί οι ειδικοί ξεβράζονταν απ' τις πρωτοβουλίες και τις πράξεις των μαχόμενων κοινωνικών υποκειμένων κατέφευγαν στην εύκολη ρητορία περί αυθορμητισμού - των - μαζών. *Αυθορμητισμός* είναι μια λέξη για να κρύψει κανείς την πλήρη άγνοιά του για τα κίνητρα, τις μεθόδους και τις υπόγειες διαδρομές μέσα απ' τις οποίες τα κοινωνικά υποκείμενα ξνασυνδέτουν την συλλογική τους θέληση και την συλλογική τους πράξη του ανταγωνισμού. Εδώ ή εκεί. Αφήνει όμως επίσης δόλια ανοικτή την πόρτα για μια ορθολογικότερη διαχείριση αυτών των κινήτρων, όχι φυσικά απ' τα ίδια τα υποκείμενα (που θεωρούνται ικανά μόνο για *αυτο-ορμητισμούς*) αλλά από εκείνους που έχουν αυτοαναγορευτεί σε στρατηγούς της απελευθέρωσης.

92

Δεν υπήρξε ποτέ *αυθόρμητη* απελευθέρωση οτιδήποτε σκλαβωμένου, *αυθόρμητος* ταξικός ανταγωνισμός· εκτός αν θεωρήσει κανείς ότι η ταξική κυριαρχία είναι επίσης, με τον τρόπο της, "αυθόρμητη". Αντίθετα έχουν υπάρξει μικρότερα ή μεγαλύτερα σύνολα οργανωμένων υποκειμένων, *συλλογικές μορφές σύνθεσης των αρνήσεων στο σύστημα, συλλογικές μορφές σύνθεσης των καταφάσεων στην αυτοαξιοποίηση* που μπορούν να δρουν για καιρό στην "σκιά".

Όχι όμως και μάταια.

Πολύ πριν το μαχόμενο προλεταριάτο εφεύρει σα μορφή οργάνωσής του το συνδικάτο ή/και το κόμμα, οι πληθείοι είχαν τις κοινότητες της καθημερινής τους ζωής σαν πεδίο ανταλλαγής και σύνδεσης των αρνήσεων και των δελήσεων τους. Η χρεωκοπία της μορφής κόμμα και της μορφής συνδικάτο σαν των πιο αποδεκτών μορφών του ταξικού ανταγωνισμού έχει ηλικία τουλάχιστον έξι δεκαετιών. Η παραγωγή και η αναπαραγωγή νέων ιεραρχιών μέσα σ' αυτές τις μορφές έκανε εύκολο για τα αφεντικά να τις αφομοιώσουν μέσα απ' την λειτουργική και ιδεολογική (εν τέλει την *πολιτική*) διεύρυνση του κράτους. Ακόμα κι αν αυτό θεωρήθηκε κάποτε προς στιγμήν "νίκη" του προλεταριάτου αποδείχθηκε μια τεράστια ήττα.

Αλλά δεν έχουν υπάρξει μόνο αυτές οι μορφές συλλογικής οργάνωσης. Τα *συμβούλια*, οι αυτοοργανωμένες κοινότητες λόγου και δράσης των προλεταρίων, έχουν την δική τους ασυνεχή ιστορία σχεδόν ενός αιώνα. Τα πραγματοποιήσαν οι επαναστατημένοι *μπολσεβίκοι και αναρχικοί* στρατιώτες και εργάτες στη Ρωσία του '17. Τα πραγματοποίησαν οι εξεγερμένοι *σπαρτακιστές* στην Γερμανία λίγο μετά. Τα πραγματοποίησαν οι επαναστατημένοι Ισπανοί, *αναρχικοί και τροτσκιστές*, το '36. Τα πραγματοποίησαν οι εξεγερμένοι εργάτες και φοιτητές στην Ουγγαρία και στην Τσεχοσλοβακία. Τα πραγματοποίησαν οι εξεγερμένοι/ες του '68. Τα πραγματοποιούν οι επαναστατημένες αγροτικές κοινότητες του Μεξικάνικου νότου.

Στη συλλογική ιστορία της αντιεξουσίας στην Ελλάδα η αναγνώριση των εργατικών συμβουλίων και της κομμουνιστικής προοπτικής έχει εγγραφεί ανάμεσα σ' άλλα και σε συνθήματα του είδους: *πίσω από το κράτος η τρομοκρατία - πίσω απ' τα συμβούλια η ελευθερία ή ο αναρχισμός δεν είναι αταξία - είναι κομμουνισμός μ' ελευθερία.*

Βρίσκονται κι αυτά μέσα στην κοινή μας κληρονομιά.

Τα *συμβούλια* έγιναν γνωστά στις στιγμές των εκρήξεων του ανταγωνισμού. Δεν πρέπει να αμφιβάλλει κανείς ότι αυτή η μορφή συλλογικής αυτοοργάνωσης ήταν σε θέση να *εργαστεί εκ των προτέρων* συμβάλλοντας στην προετοιμασία τέτοιων εκρήξεων. Αυτή η συχνά *άορατη εργασία* είναι ένα απ' τα ζητούμενα της εποχής - αντίθετα απ' τις μεταφυσικές προσμονές της τυχειότητας ή του χάους του "αυθορητισμού".

Ούτε μπορεί να αποδώσει κανείς τα *συμβούλια* σε ένα μόνο είδος κοινωνικών υποκειμένων. Η *αντι-ιεραρχική συλλογική αυτοοργάνωση*, φιλόξενη στα περιεχόμενα και στους προσανατολισμούς της, είναι η θεμελιώδης κλίμακα ανταγωνιστικής ανάλυσης και δράσης απ' την οποία μπορεί να ξεκινήσει κάθε ευρύτερη σύνδεση οποιουδήποτε μεγέθους. Σε κάθε μέτωπο του ταξικού πολέμου.

Ο Κ. Καστοριάδης, μιλώντας για την Ουγγρική Επανάσταση του 1956, γράφει (το 1977):

Τα εργατικά συμβούλια γεννήθηκαν σχεδόν παντού, και η επέκτασή τους σ' όλη τη χώρα ήταν υπόθεση λίγων ωρών. Ο χαρακτήρας τους ως προτύπων δεν βγαίνει απ' το ότι ήταν "εργατικά". Δεν εξαρτάται ούτε από την "προλεταριακή σύνθεσή" τους, ούτε απ' το ότι γεννιούνται μέσα σε "επιχειρήσεις παραγωγής", ούτε ακόμα από τις εξωτερικές όψεις της "μορφής" συμβούλιο ως τέτοιας. Η αποφασιστική τους σπουδαιότητα έγκειται: α) στην εγκαθίδρυση της άμεσης δημοκρατίας, μ' άλλα λόγια της αληθινής πολιτικής ισότητας (της ισότητας ως προς την εξουσία). β) στο ριζωμά τους σε συγκεκριμένες συλλογικότητες (που δεν είναι αναγκαίο να είναι μόνον των εργοστασίων). γ) στα σχετικά αιτήματά τους για αυτοδιαχείριση και για κατάργηση στις νόρμες εργασίας. Σ' αυτά τα τρία σημεία, διαπιστώνουμε μια προσπάθεια να καταργηθεί η καθιδρυμένη διαίρεση της κοινωνίας και η ουσιαστική διάκριση μεταξύ των κυρίων τομέων της συλλογικής δραστηριότητας. Διακυβεύεται εδώ, όχι μόνον η διαίρεση σε "τάξεις", αλλά και η διαίρεση σε "διευθύνοντες" και "διευθυνόμενους"....

Εξάλλου στην κλίμακα των συμβουλίων είναι κατ' αρχήν που μπορεί να ξεπεραστεί με επιτυχία ο διαχωρισμός ανάμεσα σε πράξη και θεωρία. Πρόκειται για έναν διαχωρισμό που όντας ανάλογος με τον καπιταλιστικό διαχωρισμό μεταξύ χειρωνακτικής και πνευματικής εργασίας παρήγαγε και εδραίωσε ιστορικά τα πολιτικά διευθυντήρια μέσα στην μαχόμενη εργατική τάξη και κάθε άλλο κίνημα του ανταγωνισμού. Ενίσχυσε και νομιμοποίησε την μετατροπή της πολιτικής σε ιδεολογία· της συλλογικότητας σε ιεραρχικό ψέμα.

Τα τέρατα που γεννάει ένας τέτοιος διαχωρισμός τα γνωρίζουμε όχι μόνο έμμεσα, μέσα στην ιστορία του ταξικού ανταγωνισμού. Αλλά και άμεσα, μέσα από μικρές και σταθερά επαναλαμβανόμενες εμπειρίες του "αντιεξουσιαστικού χώρου". Τελικά ο διαχωρισμός ανάμεσα σε κεφάλια και χέρια του ταξικού πολέμου ακρωτηριάζει το προλεταριάτο έτσι ή αλλιώς· και το παραδίδει προκαταβολικά αιχμάλωτο στους εχθρούς του.

Εκείνο που πρώτο απ' όλα πρέπει να ξανασυντεθεί σήμερα είναι η ρήξη και η αυτονομία των συλλογικών θελήσεων και πράξεων του προλεταριάτου απ' τις

προσταγές και τις νόρμες του συστήματος, σε όλη την έκταση και το βάθος των υποκειμενικότητων του. Σ' όλη την ένταση και την εφευρετικότητα των διαφορετικών κοινωνικών προσώπων του.

Σύνθεση των αυτονομιών σημαίνει την σύνθεση των ταξικών αρνήσεων πάνω στις ταξικές θετικότητες και μαζί το ανάποδο. Τα απελευθερωτικά Όχι στηρίζονται πάνω σε εξίσου ταξικά αυτοαξιοποιητικά Ναι - τα απελευθερωτικά Ναι στηρίζονται πάνω σε εξίσου αυτοαξιοποιητικά Όχι.

Εφεύρεση και εμπλουτισμός των αυτονομιών σημαίνει εφεύρεση και εμπλουτισμό των αρνήσεων απέναντι στους δεσμούς του κράτους, των αφεντικών, της "κοινωνίας των πολιτών", της εργασίας, της κατανάλωσης, της οικογένειας, της δρασκείας. Αυτονομίες σημαίνει διαχωρισμό και έξοδο απ' τις μεσολαβήσεις των κομμάτων, των μνηστια, του θεάματος. Αυτόνομίες σημαίνει διαχωρισμό και έξοδο απ' τις κυριαρχικές πολιτικές που ασκούνται πάνω στα σώματα και τις σκέψεις των σύγχρονων προλετάρων.

Όλα αυτά σημαίνουν αργά ή γρήγορα: ανασύνθεση του ανταγωνισμού σε όλα τα κοινωνικά πεδία. Σημαίνουν: απελευθέρωση της ταξικά οργισμένης δημιουργικότητας.

Όλα αυτά σημαίνουν από τώρα: όχι μια ακόμη ιδεολογία, όχι μια ακόμα παραλλαγή της ψευδούς συνείδησης.

99

Δεν μπορούμε να μιλήσουμε για επικείμενη επανάσταση. Όχι πριν ξεδιπλωθεί η καινούργια ταξική αυτοπεποίθηση των σύγχρονων περολατάρων. Όχι πριν αρχίσουμε να ξανακερδίζουμε, σε έκταση και ένταση, την κοινωνικότητα των αρνήσεών μας.

Μπορούμε όμως και πρέπει να αναλάβουμε το μέρος που αναλογεί στην φυσική μας ύπαρξη και στην κοινωνική μας θέση απ' την πράξη αυτής ακριβώς της νέας κοινωνικότητας. Μπορούμε και πρέπει να συμβάλουμε στη δημιουργία συλλογικά μαχόμενων μειοψηφιών σε κάθε επιμέρους μέτωπο του ανταγωνισμού. Μπορούμε και πρέπει να συμβάλουμε στην πλουσιότερη κατά το δυνατό σύνθεσή τους.

100

Δεν πρόκειται να παραστήσουμε τους ειδικούς της απελευθέρωσης. Όλα τα στοιχεία, οι γνώσεις, τα αισθήματα, οι αιτίες της βρίσκονται μέσα στην πραγματικότητα του προλεταριάτου. Μέσα στην ιστορία και στην μνήμη του. Μέσα στην καθημερινή του εμπειρία. Κανείς δεν κατέχει μια ανώτερη θέση και μαζί της κάποιον ιστορικά ειδικό ρόλο.

Πρόκειται όμως, γιατί έτσι πρέπει, να αναλάβουμε το μέρος που αναλογεί στην φυσική μας ύπαρξη και στην κοινωνική μας θέση απ' την πράξη της ανάδειξης των αιτίων και των δυνατοτήτων του ταξικού ανταγωνισμού σήμερα και αύριο.

101

Έχουμε την επίγνωση πως αποτελούμε μικρές σταγόνες σ' έναν ωκεανό που μόνο το γενικό του φουρτούνισμα μπορεί να γκρεμίσει και να ξαναφτιάξει τον κόσμο. Όμως δεν φοβόμαστε την *διαβρωτική δύναμη* ακόμα και τις μικρότερης σταγόνας· ούτε ακυρώνουμε αυτή τη δύναμη στο όνομα ενός υποτιθέμενα αντικειμενικού. "άλλου καιρού".

102

Έξι πολιτικές ομάδες που δρουν στην Θεσσαλονίκη και στην Αθήνα, ύστερα από συζητήσεις που ξεκίνησαν πριν ακριβώς 3 χρόνια, προχωράμε τώρα στην δημιουργία της *Ομοσπονδίας Αυτόνομων Ομάδων* - με το όνομα *fédération*. Κρίνουμε την ενέργεια αυτή σαν ανταπόκριση στις απαιτήσεις της εποχής και των συνθηκών του ανταγωνισμού.

103

Με - και μέσα από - την Ομοσπονδία συνθέτουμε τις συλλογικές πολιτικές απόψεις μας σε ένα κοινό και σταθερό σώμα αρχών ανάλυσης και δράσης. Ενάντια στη σύγχυση και την διαιώνισή της. Μέσα απ' αυτήν τη σύνθεση αναλαμβάνουμε τη φροντίδα της αμοιβαίας υποστήριξης τόσο σε πρακτικά ζητήματα όσο και σε ζητήματα θεωρητικών επεξεργασιών.

104

Μέ - και μέσα από - την Ομοσπονδία δημιουργούμε ένα συγκροτημένο περιβάλλον σχέσεων και δεσμεύσεων. Μια μέθοδο σταθερής συν/δράσης των ομάδων μας - και όσων ακόμα συναντηθούμε στο μέλλον. Ενάντια στην ευκαιριακότητα, στις λυκοφιλίες και στον καιροσκοπισμό της "περιορισμένης ευθύνης". Αν θεωρείται γενικά παραδεκτό πως η αυτοοργανωμένη πολιτική συλλογικότητα είναι πολλαπλασιαστής των δυνατοτήτων, θεωρητικών και πρακτικών, των ατόμων που την συναποτελούν, προτείνουμε τώρα μέσα απ' την δημιουργία της Ομοσπονδίας Αυτόνομων Ομάδων πως η *συλλογικότητα των συλλογικότητων* είναι ένας πολλαπλασιαστής δεύτερης τάξης.

105

Βάση της Ομοσπονδίας, υποκείμενο λόγων και έργων, υποκείμενο των αποφάσεών της, είναι οι *αυτόνομες πολιτικές ομάδες*. Η Ομοσπονδία, σε σχέση με τις δυνατότητες και τα όρια των πολιτικών ομάδων, αποτελεί μια *διαρκώς παράγωγη πολιτική συλλογικότητα*, μέσα απ' την οποία θέτουμε τις δυνάμεις μας στην υπηρεσία όλων εκείνων των σκοπών που ξεπερνούν κάθε ομάδα χωριστά.

Όχι μόνο μ' αυτήν την διάσταση, αλλά οπωσδήποτε και μ' αυτήν, την ομο-

σπονδιακή διάσταση, είναι που κρίνουμε ότι μπορούμε να συμβάλουμε στον εμπλουτισμό των κινηματικών δράσεων, στον εμπλουτισμό των κινηματικών απόψεων. Ταυτόχρονα δημιουργούμε εκείνη την πολιτική δομή που θα επιτρέψει από την μια μεριά την *συγκράτηση και την αξιοποίηση της ανταγωνιστικής μνήμης*, και από την άλλη την *αμοιβαία αποδεκτή κρίση και αλληλοεκτίμηση των απόψεων και των πρακτικών μας*· σε "πραγματικό χρόνο".

106

Η Ομοσπονδία Αυτόνομων Ομάδων είναι μια αντι-ιεραρχική μαχόμενη συγκρότηση, ανοικτή σε όσες ομάδες συντρόφων και συντροφισσών συμφωνούν με τις πολιτικές αρχές και τους σκοπούς της, τώρα ή στο μέλλον. Επιπλέον, ανάμεσα στα άλλα, μέσα απ' την Ομοσπονδία αναθέτουμε στους εαυτούς μας την υποχρέωση να υποστηρίξουμε υλικά, ηθικά, πολιτικά, τις συλλογικότητες ή και τα άτομα που συμμεριζόμενα αυτές τις αρχές κι' αυτούς τους σκοπούς αγωνίζονται οπουδήποτε στην Ελλάδα.

107

Έχοντας την εμπειρία των πολιτικών ομάδων ξέρουμε καλά πως τίποτα δεν χαρίζεται στον ταξικό ανταγωνισμό, και πως τίποτα δεν κερδίζεται με αόριστα οράματα και αφηρημένες ευχές. Η Ομοσπονδία είναι για μας μια επιπλέον σημαντική ευθύνη· αλλά είναι μαζί ένας καινούργιος ορίζοντας και ένας καινούργιος τρόπος. *Και έτσι μπορούμε να ξανακάνουμε τις ιδέες και τις πράξεις απειλητικές για τον κόσμο των αφεντικών.*

108

Ακόμα και για εκείνους που προτιμούν να χώνουν το κεφάλι τους βαθιά στην άμμο, η όξυνση της κρατικής και καπιταλιστικής βίας διεδνώς τα τελευταία 3 χρόνια, υπόσχεται κάτι: καινούργιες ερήμους. Τα δεδομένα, όχι πάντα όπως τα αναλύουμε αλλά σίγουρα όπως τα βιώνουμε και τα διαισθανόμαστε, μας τοποθετούν μπροστά σε μια κλιμάκωση του ταξικού πολέμου εκ μέρους των αφεντικών. Απέναντι στην οποία κανένα μικρό σύνολο ανθρώπων δεν μπορεί να σταθεί αποτελεσματικά.

109

Η επανακατασκευή του ανταγωνισμού μέσα απ' την εφεύρεση και την αναγνώριση όλων των αυτονομιών απαιτεί ταυτόχρονα την δημιουργία *σταθερών κοινοτήτων*, τη σύνδεση απόψεων και πρακτικών, την δημιουργική αξιοποίηση των διαφορετικών προσεγγίσεων και πρωτοβουλιών, την ανανέωση της συντροφικότητας και της εμπιστοσύνης.

Θέτουμε την *fédération* στην υπηρεσία αυτών των αναγκαιοτήτων.

Αθήνα - Θεσσαλονίκη
Σεπτέμβριος 2005

οι ομάδες:
βαλκάνιοι προλετάριοι
εργάτες του αρνητικού
μηδέν άπειρο
no woman's land
προδότες εθνικής συνείδησης
σπάταλοι